

Pilgrimmene

6. Årgang Nr. 9 Februar 2005

Kære læser!

Det er med stor glæde, at vi nu kan fremsende endnu et nummer af Pilgrimmen. Glæden er særlig stor, fordi redaktionsarbejdet denne gang blev meget besværligt, som følge af computerproblemer.

Vi har igen forsøgt på at lave et blad, der spænder vidt med hensyn til emnevalg og forudsætninger. Vi henvender os både til pilgrimme, der skal af sted for første gang og som har interesse for de grundlæggende forhold omkring pilgrimslivet, og til de mere erfarne pilgrimme, der enten ønsker inspiration til endnu en pilgrimstur eller til at fordybe de erfaringer, som man allerede har gjort. Som det største – og vel eneste – danske pilgrimsblad lægger vi vægt på at se den hastigt voksende pilgrimsbevægelse i et bredt perspektiv.

Du finder selvfølgelig flest artikler om pilgrimsvejene til Santiago. Det skyldes dels den kendsgerning at pilgrimslivet på vejene til Santiago har holdt sig levende uafbrudt i mere end 1000 år og stadig er Europas folkerigeste pilgrimsrute, dels at bladet udgives af Foreningen af Danske Santiagopilgrimme, der netop har til formål at udbrede kendskabet til disse veje. Redaktionen bringer også artikler om andre kristne pilgrimsmål. Denne gang har vi således en historisk artikel om pilgrimsvandring til Rom og Jerusalem, en artikel om spiritualiteten ved en Maria-vandring til den Sorte Madonna i Rocamadour, en kortlægning af det danske sidestykke til den svenske "Klosterleden", lidt om overnatningsguiden til Nidaros i Tronhjem, poesi og bønner til den hellige Birgitta af Vadstena, et keltisk bortsendelsesord, og den Nordisk økumeniske pilgrimsvandring i 2004.

Vi gør naturligvis lidt reklame for foreningens pilgrimstur til Lolland-Falster lørdag d. 4. juni 2005 og vores aktiviteter i forbindelse med Pinsevandringen på Fyn i maj 2005. Selv om det har været et stort arbejde at få det praktiske omkring bladet til at køre, er det også forbundet med stor glæde. Vi bliver altid godt modtaget, når vi opfordrer folk til at skrive. Det skal I have mange tak for. Det er hyggeligt og det der holder os i gang. Vi vil gerne opfordre dig til snarest at fremsende nogle artikler til os. I næste nummer kunne vi godt tænke os at få beretninger om flirt, erotik og kærlighed på caminoen. Det er nemlig noget, som utvivlsomt har påvirket mange pilgrimme, uden at nogen af den grund endnu har haft mod til at formulere sig.

Vi mangler også et slags arkiv med gode fotos, tegninger og illustrationer. Du opfordres derfor til at indscanne dine 10 bedste billeder og sende os en CD-ROM sammen med lidt billedtekst.

Sluttelig sender vi et stort tillykke med de aktiviteter, der er startet rundt om i landet, specielt i Viborg og Roskilde. Vi samarbejder gerne og giver jer gerne spalteplass.

God læselyst, og mange hilsner fra Redaktionen v/ Bent Jul

Nyhedsstof	
Pilgrimsvandring i middelalderen	Side 4
APECSAS årsmøde i Santiago juni 2004	Side 10
Flirt, erotik og kærlighed på Caminoen	Side 12
Foreningens pilgrimstur til Lolland-Falster	Side 13
Spiritualitet	
En regnvejrsdag ved Cruz de Ferro	Side 14
Maria-vandring til den sorte madonna i Rocamadour	Side 16
Pilgrimsveje	
Pilgrimsveje til Rocamadour	Side 21
Pilgrimstraditionen	Side 23
Klosterruten i Danmark	Side 25
Pilgrimslivet	
Ankomsten til Santiago efter en lang tur på Camino del Norte	Side 26
Camino del Norte	Side 28
Dagbog fra min vandring	Side 29
Fra pilgrims-logbogen	Side 33
Interview	
Interview med Vivi Tarp	Side 37
Poesi	
Birgittas pilgrimsbøn	Side 39
Er det dig Birgitta!	Side 40
Keltisk bortsendelsesord	Side 41
Boganmeldelse	
Camino del Norte	Side 42
Overnatningsguiden	Side 43
Den lille pilgrimsbog	Side 44
Nyt fra Bestyrelsen	
Generalforsamling	Side 45
Pilgrimssteder	
Bistrup kirke og landsby	Side 47
Medlemmernes spalte	
Nordisk Økumenisk pilgrimsvandring til Vadstena juli 2004	Side 49
Ultreia – hvad betyder det	Side 52
Ultreia – hvordan bruges det	Side 53
Aktivitetskalender 2005	Side 54

Pilgrimmens adresse Se næstsidsste side

ISSN 1603-2365 Pilgrimmen afleveres til
Nationalbibliografien

Forsidebillede

Nærbillede af den Sorte Madonna fra Rocamadour. Figuren er ca. 70 cm. høj. Der har været Mariakult på stedet i omkring 1800 år. Denne figur har stået på stedet i mindst 900 år.

Pilgrimsvandringer i middelalderen

Foreningens næstformand har her skrevet en artikel om baggrunden for pilgrimsvandring i middelalderen. Vi ser hvordan pilgrimsrejsen handlede om forbøn og aflad. Konger, dronninger, biskopper tog på pilgrimsrejse, hvilket fik politisk betydning. I artiklen beskrives nogle gamle pilgrimsruter fra Danmark ned gennem Europa. Disse kan inspirere til pilgrimsvandring i moderne tid.

Af Nils Hartmann

Allerede fra det første møde med kristendommen, vidste danskerne, at det var væsentligt at vise helgener religiøs ærefrygt. Og det blev hurtigt kendt, at deres forbøn for Guds trone havde langt større vægt end almindelige menneskers. Helgener og andre, som havde levet et helligt liv, hvor deres gode gerninger eller lidelser, havde opvejet deres synder, gik nemlig lige ind i Paradis ved døden. Alle andres frelse var uvis og i alle tilfælde kun mulig gennem Skærsildens renselse.

Forbøn og bodstid

Med en stadig voksende trang til at søge forbøn, var det helt naturligt, at folk - hvis de ellers var i stand til det - opsøgte de mest berømte helgensteder. Allerbedst var det at ankomme på en helgens årsdag, for på denne dag blev relikvierne båret frem. Og samtidig var det dagen, hvor helgenen bedst kunne

hjælpe i nød. Kirken tillagde aflad for sådanne fromme besøg. Dvs., at man eftergav en vis bodstid, ofte 40 dage eller mere. Folk fik hurtigt den opfattelse, at denne aflad også var en eftergivelse i de bodsstraffe, der skulle lides i Skærsilden. Og det satte gang i pilgrimsvandringerne.

Men det var som bekendt ikke let at rejse i gamle dage. Veje og broer var i ussel stand. Overalt lurede farer: landvejsrøvere, sygdomme og vilde dyr. Og hjemme ventede arbejdet, der skulle gøres. Mange måtte "nøjes" med at besøge de lokale helgensteder.

Mirakler og relikvier

Her i landet drog pilgrimmene bl.a. til Hellig Knuds Grav i Odense; til Knud Lavards mordsted i Haraldsted Skov og til Hellig Eriks grav i Ringsted Kirke; til De Hellige Kors i Randers, Tostrup eller Strømbjerg; til Vor Frue i Karup og Skt. Søren i Holmstrup eller Ry; til Det Hellige Blod i Bistrup ved Roskilde og i Kippinge på Falster og flere andre steder.

Når der hørtes nyt fra valfartsstederne, steg strømmen af pilgrimme stærkt. Fx da Vor Frues billede i Karup græd blodige tårer! Eller da triumfkorset i Domkirken i Slesvig efter kong Abels død svedte røde oliedråber!

Samtidig var der relikvier i tusindvis, man kunne opsøge. Danske kirker og klostre havde mængder af dem. Alene

gråbrødrene ejede mere end 500 "helligdomme". Og det var i sandhed rariteter: "Stenen, hvorpå Olav den Hellige havde siddet", "En stump af Knud den Helliges tøj", "Dele af den hellige krybbe fra stalden i Betlehem". I Roskilde Domkirke var der 50 forskellige altre viet til hver sin helgen og med tilhørende relikvier. For slet ikke at tale om Lunds Domkirkes årlige relikvieudstilling, der holdt åbent den 11. juni med mere end 1200 relikvier. Hertil valfartede folk. Det var tidens løsen, og ingen nærede mistro til relikviernes ægtthed, og hvad de fik fortalt.

Der var imidlertid også folk, der droges mod kirkens største helligsteder. Over alt andet var rejsen til Det Hellige Land med Jesu grav det vigtigste pilgrimsmål. Men også andre steder var betydningsfulde: Rom med apostlen Peters grav, Bari med Sankt Nicolaus, Nidaros i Norge med Sankt Olav eller Sankt Jaco i Spanien, hvor apostlen Jakob skulle have endt sine dage.

Nogle kendte danske pilgrimsrejser
Fra 1000-tallet begyndte danske kristne at drage på pilgrimstog til de hellige ste-

der i større eller mindre skarer. De fleste pilgrimme vandrede formentlig i simpel dragt, med stav og pose - sådan, som vi ofte ser Sankt Jakob afbilledet.

Gamle kilder kan fortælle os om nogle af de første pilgrimsfarere. Hvem ved, måske var Thorgunnasonernes stamfar den første danske pilgrim, der nåede til Jakobs grav i Santiago? Det skete på Svend Estridsens tid, og rejsen var så betydelig, at den efter sagaen gav manden sit navn: Galizie Ulv. Galizie er det gamle danske navn for Galicien, dvs. Spanien. Så her har han været.

Kong Erik Ejegod og dronning Bodil

Det fortælles, at biskop Svend Nordmand fra Roskilde endte sine dage på pilgrimsfærd til Jerusalem, hvor han døde i 1088. Femten år senere drog kong Erik Ejegod og dronning Bodil til Det Hellige Land som pilgrimme og vendte ikke tilbage. På det tidspunkt havde korsfarernes erobring af Jerusalem sat gang i en vældig pilgrimsbevægelse i hele Europa. Erik Ejegod havde selv en bror blandt de kristne korsfarere. Kongen var dybt grebet af de gregorianske kirketanker og besluttede,

Hovedattraktionen for pilgrimme til Rom: Vatikanet med Peterskirken.

at han ville være den første regerende fyrste, der drog til Den Hellige Grav.

Mange søgte at råde kongen fra at drage ud på den farefulde færd, men intet kunne holde ham tilbage. Erik indsatte et regentskab, som skulle styre Danmark i hans fravær. Og i 1103 var alt lagt til rette. Erik Ejegod drog ud på den lange vandring med dronning Bodil. Vi ved, at samtiden var dybt grebet af deres beslutning. Og det fortælles, at prægtige kirkelige processionser modtog dem med sang og klokkeringning, hvor de kom frem. Set med vor tids øjne gik rejsen ad en lidt besynderlig rute. Kongen valgte nemlig den østlige vej, over Gotland, hvor han bl.a. grundlagde en kirke i Visby. Derfra gik turen over Østersøen, gennem Rusland og til Konstantinopel, hvor den østromerske kejser viste kongen store æresbevisninger.

Hvad der skete på den videre rejse, ved vi ikke. Men året efter, i 1104, kom der "et Sorgens Bud fra Østen" med meddelelse om, at kongen var blevet syg og død på Cypern. Dronning Bodil besluttede dog, at hun ville føre rejsen til ende. Hun døde på Oliebjerget uden for Jerusalem. "Da denne Tidende spurgtes, forvoldte den alle Undersaatter stor Sorg, hvori ogsaa mange vidt omkring i andre Lande deltog," beretter kilden.

Hellig Anders fra Slagelse

I år 1150 drog biskop Sven fra Viborg, ærkebiskop Assers bror, af sted sammen med sin bror Eskil, der havde været en vældig kriger i Erik Emunes tid, og som var kendt for sin voldsomme fremfærd. Da de to brødre nåede til Jerusalem,

brugte de "al deres Gods og Ejendom" til at opføre en ny kirke på det sted, hvor Jesus havde lært disciplene at bede Faderovor. Krigeren (og synderen?) Eskil omvendte sig og angrede sine grove gerninger. Begge døde og blev begravet i Det Hellige Land.

Endnu en velkendt dansk pilgrimsfarer fra den tid er Hellig Anders fra Slagelse. Han kendes bedst fra et forunderligt sagn, men måske er han en historisk person. Anders var præst i Skt. Peders Kirke i Slagelse og gjorde en pilgrimsrejse til det Hellige Land. Hans død sættes til 1205.

Da Anders og hans rejsefæller skulle bryde op fra Jerusalem, ville han til messe inden afrejsen, men hans ledsagere, 12 borgere fra Slagelse, havde ikke tid til at vente og lod ham i stikken. Anders faldt imidlertid i søvn, mens han knælede i bøn, og da han vågnede, lå han på Hvilehøj uden for Slagelse. På højen står endnu i dag et smukt vedligeholdt krucifiks: Hellig Anders Kors og minder om begivenheden. Efter sagnet havde Anders både nået at være i Santiago de Compostela, knælet ved Sankt Jakobs Grav og valfartet til Hellig Olavs Grav i Nidaros, før hans rejsekammerater nåede hjem. Iøvrigt var han så from, at han kunne hænge sine handsker på solstrålerne, mens han bad.

Beretningerne om Hellig Anders' fantastiske hjemrejse fra Det Hellige Land nåede i middelalderen vidt omkring og blev optaget i franske legendesamlinger. Skønt Anders aldrig blev helgenkåret af paven, blev han snart Slagelses lokale

helgen, og i mange år blev der hvert år holdt gudstjeneste til hans minde.

Politik i pilgrimsfærden

Erik Ejegod var ikke den eneste danske konge, der drog på pilgrimsfærd. I 1347 tog også Valdemar Atterdag ud på en lang og besværlig rejse til Det Hellige Land, hvor han blev slået til ridder ved Den Hellige Grav. Pilgrimsfærden bragte ham ganske vist en pavelig bandlysning på nakken, da det ikke var tilladt at besøge Jerusalem uden pavens bemyndigelse - og den havde Valdemar ikke. Til gengæld vandt kongen stor anseelse i kirkelige kredse, og bandet blev hævet året efter af biskoppen i Roskilde.

Også Christian 2.s politiske "pilgrimsrejse" gennem Europa til Rom i 1474 kan nævnes. Endnu inden kongen nåede hjem, var dronning Dorothea draget syd på. Og hun foretog en "rigtig" pilgrimsrejse. Hendes hensigt var at få del i den jubelaflad, som paven uddelte i Rom i 1475, samt at besøge alle de hellige steder i byen. Det berettes, at hun på rejsen var klædt som nonne, og at hendes ledsagere bar simple, hvide dragter. I Rom boede dronningen hos sin søstersøn kardinal Gonzaga, og 18 kardinaler til hest modtog hende ved byporten! Paven besøgte hun privat på selveste Kristi Himmelfartsdag og hilste ham med kys på foden. Til gengæld fik dronningen og

Basilica di Scanta Maria Maggiore. En af Roms vigtigste valfartskirker bygget til ære for Jomfru Maria.

hendes ledsagere del i jubelafladen, hun fik rige gaver, gratis (!) aflad til sine kirker og ret til at medføre rejsealtre. Se, det var tider for pilgrimme!

Pilgrimsruter

Der er bevaret flere kildeskrifter med ruter, som var almindelige for pilgrimme i middelalderen. Skulle man fra Danmark til Det Hellige Land eller Santiago de Compostela, kunne man sejle uden om Europa langs kysterne. Fra Ribe til Flandern regnedes en uge og herfra til Santiago yderligere en uge. Videre til Gibraltarstrædet (som i middelalderen blev kaldt Nørvesund) fem døgn, herfra til Marseille ni døgn, herfra til Messina fem døgn og derfra til Acco i Palæstina fjorten døgn.

Men oftest søgte pilgrimmene vejen over land, fordi det gav mulighed for at besøge de mange valfartssteder i Europa. Fra Island er bevaret et håndskrift fra slutningen af 1100-tallet med en omhyggelig optegnelse af "Pilgrimsvejen fra Island til Jerusalem" via Danmark, gennem Europa og over Rom. Den meget interessante beretning er forfattet af abbed Nikolaus og findes gengivet af K. Kaalund i "Aar bog for nordisk Oldkyndighed" (1913, s. 51 ff.).

En kilde fra omkring år 1300 rummer en beskrivelse af, hvordan man kunne foretage en pilgrimsrejse fra Horsens eller Aalborg til Rom og videre til Det Hellige Land.

Først to dages rejse til Viborg. Derfra tog turen til Hedeby via Klipleve en uge. En dagsrejse videre fremme passerede

man Ejderen, hvorfra Stade kunne nås på to til tre dage. Der delte vejene sig. Den ene tog godt otte dage og gik over Minden og Paderborn til Mainz. En anden østligere rute gik over Hannover og Hildesheim til Mainz. Foretrak man at tage sejlturen til Utrecht, kunne man efter en uges vandring nå til Køl n og besøge Hellig Tre Kongers Grav i den nye domkirke. Fra Køl n var der tre dages skibsrejse ad Rhinen til Mainz - eller man kunne vandre turen langs floden på en lille uge. Derfra tog det yderligere en uge at komme over Strassbourg og Basel til Vevey ved Genfersøen. Her mødtes de nordiske pilgrimme med skarerne fra Frankrig, Flandern og England. På tre dage kunne man nå Sankt Bernhardspasset, hvor vejen gik videre syd på. Man gik uden om Milano og videre til Luna, hvor pilgrimsvejen fra Spanien stødte til. Fra Alperne til Rom skulle man beregne små seks ugers vandring. Herefter er tidsangivelserne usikre. Der nævnes to ugers vandring fra Rom til Bari, og turen til Syditalien skulle kunne gøres på fire uger - afhængig af "fejderne mellem de rivaliserende bander". Fra Apulien til Acco var der to ugers sejlads, og derfra fem dages vandring til Jerusalem.

I stedet for at tage rejsen fra Hedeby til Alperne via Mainz, kunne man også vælge den ni til ti uger lange "Iliansvej". Selve ruten kender vi ikke nøjagtigt. Enten gik den over Ilanz-passet i Graubünden og videre over Reichenau Klosteret. Eller den gik en betydelig omvej til St. Gilles i Rhonedeltaet med Ægidius-helligdommen, som folk i Norden kaldte Ilian.

Vi ved, at nogle pilgrimsfarere til Jakobs Grav i Santiago benyttede den vestlige "Ilian-rute" over St. Gilles. Men de fleste fulgte "Rom-ruten" til Køln, hvorfra de via Aachen gik ind i Frankrig og fordelte sig på forskellige ruter.

I en følgende artikel vil jeg fortælle lidt om rejsestrabadser, pilgrimskors, pilgrimsmindebøger og om de to pilgrimme: Jonas og Peder Kæller.

Kildemateriale

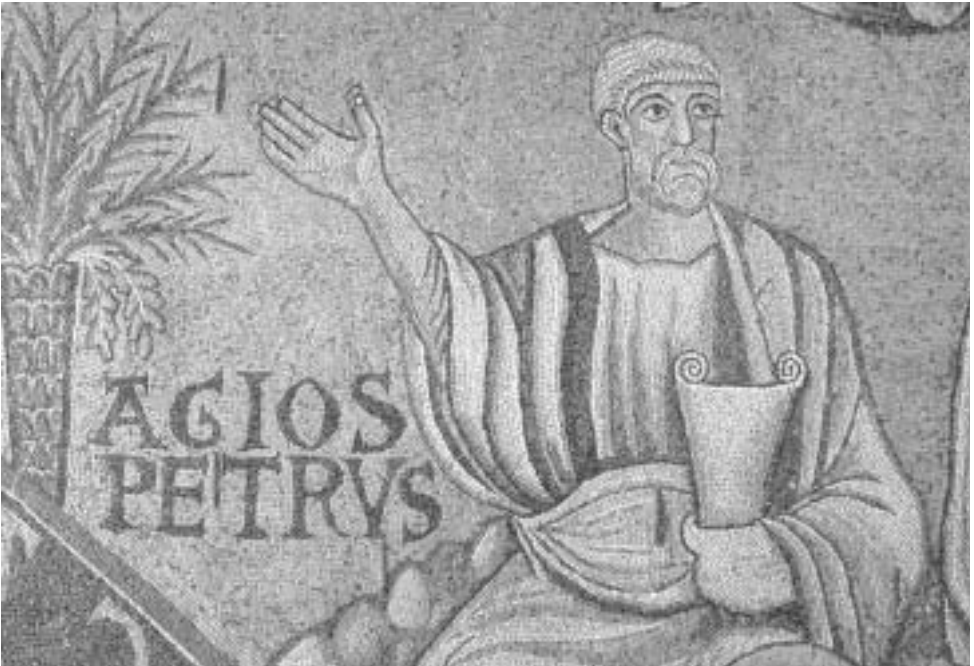
Danmarks Kirkehistorie af L. P. Fabricius, 1935.

Hellige mænd og kvinder af Niels-Knud Liebgott, 1981.

Knytlingesaga. Oversat af C.C. Rafn, 1931.

Scriptores minores Historiæ Danicæ. Oversat af M. Cl. Gertz, u.a.

Svend Aggesøns historiske Skrifter. Oversat af M. Cl. Gertz, u.a.

San Pietro i Basilica San Clemente i Rom. En mosaik med Sankt Peter.

APECSAS årsmøde i Santiago juni 2004

Af Astrid Buhl Clausen

Interessen for pilgrimsvejen og dens historie kan føre til stadig nye oplevelser og opdagelser. Jeg havde således den store fornøjelse at deltage i Foreningen APECSAS årsmøde i Santiago de Compostela fra d. 18. til d. 20. juni 2004 som repræsentant for Foreningen af Danske Santiagopilgrimme.

APECSAs formål

Foreningen APECSA - La Asociación de Periodistas e Estudiosos do Camino de Santiago - blev dannet i Portomarin i 1993 og er en sammenslutning af journalister, der på forskellig vis er engagerede i pilgrimsvejen. Foreningen prioriterer tre hovedområder:

1. Dens medlemmer skal inden for de medier, hvor de arbejder, offentliggøre informationer om pilgrimsvejen, der fremhæver dens kulturelle, historiske, religiøse og økonomiske betydning.
2. Dens medlemmer skal stille deres viden til rådighed for alle de journalister, der kommer til Galicien med det formål at skaffe informationer om pilgrimsvejen.
3. Dens medlemmer skal tage initiativer til arrangementer og udgivelser, hvor journalister kan stille deres

specialviden til rådighed.

At der er tale om engagerede folk, der også sætter miljø og natur i højsædet, fremgår af foreningens manifest fra 2003, hvor man på det skarpeste fordømte den oliekatastrofe, som var forårsaget af olieudslippet fra tankskibet Prestige, og som havde katastrofale konsekvenser for bl.a. fiskeri og turisme i Galicien.

Stigende interesse

Interessen for pilgrimsvejen er stadig stigende ligesom antallet af pilgrimme. Sidste år (2003) registrerede pilgrimskontoret i Santiago således 74.614 pilgrimme og i 2004 forventedes 600.000 overnatninger mod 293.146 året før. På den baggrund har APECSA i høj grad sin funktion - også hvis man skal undgå, at pilgrimsvejen og dens helt specielle univers går tabt. Viden er nødvendig - også viden om hvorledes man beskytter miljøet på og omkring pilgrimsvejen.

Et projekt, der støttes af APECSA, er

Xavol Voluntarios no Camino, som er blevet søsat i år i anledning af det hel- lige år, og som støttes af lokalregeringen i Galicien. Der er tale om frivilligt arbejde på Camino Francés gennem Galicien med et helt specifikt mål, nemlig at beskytte naturen. Det betyder, at frivillige cirkulerer på pilgrimsvejen og sikrer, at pilgrimmene respekterer naturen og miljøet. Desuden er der tale om frivilligt arbejde primært på Camino Inglés, hvor der er behov for hjælpere, der bl.a. kan støtte handicappede, der ønsker at gennemføre en vandring på pilgrimsvejen. Desuden er der behov for frivillige hjælpere med speciale i it, idet der 4 steder på pilgrimsvejen er oprettet mulighed for at benytte den moderne informationsteknologi (O Cebreiro, O Pino, Portomarín og universitetet i Santiago).

Frivilligt arbejde

María José Bravo fremlagde projektet med stort engagement. Projektet er startet i 2004, men hensigten er, at det skal fortsætte. Der er i forbindelse med pro-

jektet udgivet en guide til det frivillige arbejde - godt nok indtil videre kun på spansk. I betragtning af det stadigt større antal udlændinge, der kommer til hvert år, kan der også være en mulighed for udlændinge i at deltage som frivillige hjælpere inden for projektets rammer. Jeg vil derfor gerne videregive foreningens telefonnummer (900 400 800). Jeg forestiller mig, at projektet kunne appellere til danske studerende med godt kendskab til fremmedsprog og lyst til frivilligt arbejde i gode rammer. Man kan deltage både individuelt og som gruppe. Det er en stor oplevelse at vandre, men min erfaring siger mig, at oplevelsen faktisk ikke bliver mindre af, at den kombineres med en form for frivilligt arbejde - tværtimod.

Som en konsekvens af den overvældende informationsmængde om pilgrimsvejen, der findes på nettet, fremlagde journalisten César Rodríguez fra avisen La Voz de Galicia resultaterne af sin søgning. Der var mange. Der findes allerede på foreningens hjemmeside links til en række steder, hvor man kan skaffe sig informationer af forskellig art. Jeg skal derfor kun henvise til to, som findes på flere sprog: Xacobeo og Turgalicia.

Og skulle en træt pilgrim - undervejs eller fremme ved målet, hvor det end måtte være, have lyst til eller behov for at hvile sig i landlige omgivelser, kan det stærkt anbefales at indlogere sig i et såkaldt "casa rural". Der er tale om gamle huse, der er blevet sat i stand, og som ligger smukt, som regel lidt uden for byerne.

SKRIV EN
ARTIKEL TIL
PILGRIMMEN

Den Spanske Stats Turistbureau

Den Spanske Stats Turistbureau (www.spanien-turist.dk / tlf.33 18 66 37) kan bidrage med yderligere oplysninger, ligesom adresser undertiden findes i materialet om pilgrimsvejen.

Foreningens hjemmeside
www.santiagopilgrimme.dk

Flirt, erotik og kærlighed på Caminoen

Opfordring fra Redaktionen

På en pilgrimsvandring bliver energicirkulationen større, kroppen og sjælen løsnes. Sanserne vågne og friheden føles større. Alt dette er en kendt sag for de fleste pilgrimme.

Disse løsninger af krop og sjæl relaterer sig til hhv. *hara*, hvor livsenergien og dermed seksualiteten mærkes tydeligt, og *hjertet*, hvor kærlighedsfølelsen bevæges. Derfor ser man ofte at pilgrimme bliver forelskede.

Disse forelskelser forbliver for nogle en

interessant og behagelig følelse, mens det for andre bliver en dejlig oplevelse og et kært minde. For andre igen bliver det til ændringer i eksistensen. Uanset om der er tale om det ene eller det andet, så har sådanne oplevelser ofte en langt dybere mening end man umiddelbart skulle tro.

Redaktionen vil meget gerne være med til at fortælle om sådanne kærlighedshistorier her i bladet. Vi vil derfor opfordre læserne til at indsende små beretninger om flirt, erotik og kærlighed på caminoen.

FORENINGENS PILGRIMSTUR TIL LOLLAND-FALSTER

Lørdag den 4. juni 2005

Den 4. juni arrangeres 1-dagstur til pilgrimsmål på Lolland og Falster. Vi skal først se det gamle færgested i Gåbense havn. Derefter vandring (ca 8 km) ad den gamle vej over Nørre Vedby til Kippinge Kirke, der var valfartskirke fra middelalderen til midt 1700-tallet. Tidl. sognepræst Poul Martin Hansen vil fortælle os om kirken og stedets valfartshistorie.

Den medbragte frokost spises i Vålse Gl. Skole (øl og vand kan købes), og efter frokost køres til Nørre Vedby Kike, hvor vi kort beser et overdådigt epitafium.

Turens sidste mål er Maribo. Vi får forevist Domkirken - den smukke Birgittinerkirke, hvor Eleonora Christine ligger begravet - og ser klosterruinen. Hvis det kan lade sig gøre, besøger vi desuden Birgittesøstrenes Kloster. Sidst på eftermiddagen går turen tilbage til Nørre Alslev/Gåbense Havn.

Mødested

Vi mødes lørdag den 4. juni 2005 ved Nørre Alslev Station kl. 10.05. Bilister, der kommer nordfra ad motorvej E47 kan benytte afkørsel 43 (Gundslev). Togsrejsende kan tage toget fra København kl. 08.44. Ankomst Nørre Alslev kl. 10.05. Herfra køres til Gåbense Havn, hvor bilerne parkeres. Efter vandreturen arrangeres fælles transport fra Kippinge Kirke til Maribo og retur til udgangsstedet.

Medbring: Madpakke til frokost og regntøj.

Pris for deltagelse kr. 50,- der dækker guide og transport.

Tilmelding på e-mail til sekretæren på vivitarp@post.tele.dk eller skriftligt til Vivi Tarp, Frederiksvej 9, 4180 Sorø.

En regnvejrsdag ved Cruz de Ferro

Ved det kendte jernkors i Rabanalpasset på pilgrimsvejen i Galicien er der tradition for, at pilgrimmene lægger en sten. Denne sten repræsenterer en byrde, som man ønsker at slippe. Her følger en sandfærdig beretning om vanskelighederne med bøn ved dette kors. Nok var det besværligt og dramatisk at bede, men mange års byrde lettede.

Af Annette Raunbjerg

Efter den sædvanlige optankning af Cafe con leche og en ½ time med støvlerne af fortsætter vi. Efterhånden dukker Foncebadón op, den forladte by, som ikke længere er så forladt endda... En flok store dovne hunde ligger midt på den brede stenvvej... Det får mig til at tænke på Shirley McLains beskrivelse i hendes bog "Camino" om de mange farlige hunde... Farlige.... ha!!! de gider knapt at ænse at vi går forbi... en enkelt løfter dovent hovedet. Det ser ud som om den tænker.... åååhh... flere pilgrimme. Får vi aldrig fred? Man får lyst til at klappe dem, men der er nu ingen grund til at udfordre skæbnen.

Snart kan man se Cruz de Ferro. Et jernkors sat på toppen af en 5 meter høj pæl. Det er blevet tid til at kaste min sten. Stenen som jeg allerede har båret mange hundrede kilometer, uden egentlig at tænke på den. En lille sten, men med en enorm betydning. ....Jeg havde fået den

af min mor inden afrejse, efter jeg havde fortalt hende, at man skulle bringe en lille sten fra sit hjemland, som så skulle kastes mod dette kors. Egentlig en underlig handling... at kaste sten mod et kors. I denne sten lægger man så en betydning /intention som man gerne vil af med. I samme øjeblik hun gav mig stenen i min hånd, vidste jeg, hvad den skulle bære; afstanden mellem min mor og mig. En afstand jeg igennem mange år har prøvet at fjerne..... og nu lå den altså i denne sten i min hånd. Jeg havde glædet mig til at kaste stenen.

Det begyndte at regne igen. Det havde småregnet hele dagen.... Jeg stillede mig

Foto: Lenni og Christian Christiansen.

ved foden af Cruz de Ferro. Jeg stod længe og knugede stenen i min hånd. Den var svær at slippe – hvorfor forstod jeg ikke helt for jeg ville jo gerne af med den. Afstanden. Pludselig løb tårerene ned af mine kinder. Hvorfor var det pludselig så svært...?? Jeg ved ikke hvor længe jeg havde stået der... men pludselig kastede jeg med fuld kraft stenen. Vendte ryggen til og ”løb” i hast væk fra korset...

Endda (min Irske ven) løb efter mig...

Nærbillede af den pæl hvorpå jernkorset står. Her lægger pilgrimmene en bøn.

jeg har aldrig flyttet mine fødder så hurtigt med 8 kilo på ryggen... Efter en kilometer eller 2 kom vi frem til Manjarin. Her lå et lille simpelt refugium ude midt i ingenting... jeg satte mig på en bænk uden for og trak vejret dybt... og langsomt... forsøgte at komme til mig selv. Endda satte sig overfor mig og så længe på mig. "Hvad handlede det om?", spurgte han, "hvorfor sådan en fart?" Jeg kunne ikke forklare hvad eller hvorfor... bare at jeg var nødt til det. Han virkede som om han forstod det hele... og alligevel ikke.

Efter hjemkomsten til Danmark skulle det så vise sig om Caminoen's magi havde virket... om stenens byrde var væk... Prøven skulle nu stå... det første møde med min mor efter den lange rejse var for første gang i mange år en rigtig fryd. Det var et møde uden ”stenkast” og skænderier... men i stedet et møde med stor forståelse og med plads til at lytte og give plads til at være de mennesker vi nu er. Om det var stenen eller de mange mails, som jeg sendte hjem, som gjorde at min mor og jeg nu er tættere på hinanden, ved jeg ikke... men ønsket i stenen er blevet opfyldt.

Maria-vandring til den sorte madonna i Rocamadour

Maria-skikkelsen er igen ved at være aktiv i Nordeuropæisk spiritualitet. Hun dukker op på moderne ikoner og der skrives om hende. Tænk blot på, at Dan Browns bog ”Da Vinci mysteriet” er den mest solgte julegave i 2004 – om end Maria her har fået skikkelse som Maria-Magdalene. Snart vil man igen foretage valfarter til Maria. I det følgende berettes om en sådan Maria valfart.

I Figeac drejede vi bort fra den sydvestgående Jakobsvej for så at søge mod nordvest i retningen ad Rocamadour, hvor vi skulle til den sorte madonna. Så snart vi havde forladt Jakobsvejen blev vi tunet ind på Maria, jomfru og Guds moder. Vores sind skiftede stemning og vores sansning lige så. Vi kom til at opleve at se verden i et langt mere blidt og feminint lys. At mærke denne kvalitative forskel mellem en Jakobs-vandring og en Maria-vandring blev en skelsættende oplevelse.

Af Bent Jul

Min kæreste og jeg har netop smidt rygsækkene på en skrænt langs vandrestien. Det er d. 13. september 2001 op af formiddagen. Det har været en tur med meget uro i sindet, for ved 5-tiden to dage tidligere var vi gået forbi en tank-

station med en lille bar og restaurant. Vi trængt til en øl og muligvis et måltid. Men i baren blev der peget op på fjernsynet, hvor vi så det ene tårn på Ground Zero brænde og falde i grus. Det kneb os med at forstå, hvad der foregik, for den franske speaker var meget fämælt og ordene svære at forstå. Men så begyndte tårerne at løbe - nu for anden gang på denne pilgrimsvandring. Vi mærkede smerten og meningsløsheden og forstod, at verden nu ville blive ændret – ikke blot for os som pilgrimme, men for "tout la monde", som man siger her i Frankrig.

Med denne uro i kroppen satte vi os for at hvile. Vi sad tavse i skygge og så ned over en stor solbeskinnet slette med afhøstede kornmarker. Der lå nogle gårde nede i dalen. Fra en af dem hørte vi en traktor. 3 – 4 kilometer borte lå der i sensommerlandskabet en lille skov. Den lå som en slags grøn oase midt i de gule stubmarker. Omkring skoven var der helt stille. Men vi fornemmede, at træerne var levende og bugnede af frugt. Den var dyb grøn og med en særlig givende – ja kærlig - udstråling. Vi sad længe i tavshed. Så rejste min kæreste sig og sagde: ”Ja. sådan er Jomfru Maria”. ”Ja, feminin, kærlig og rummende. Skoven er fuldstændig upåvirket af hvor rå og tåbelige vi mennesker kan være”, svarede jeg. ”Tænk at en sådan ro og rummelighed findes.” blev der svaret, da vi rejste os for at gå videre.

Se op mod stjernen, kald på Maria!

Se op mod stjernen, kald på Maria!

Vend ikke dine øjne bort fra denne stjernes stråleglans, hvis du ikke vil blive overvældet af stormene; når fristelsernes vinde rejser sig, når du slynges mod trængslernes klipper, se op mod stjernen, kald på Maria!

Når du kastes frem og tilbage på stolthedens, ærgerrighedens, bagvaskelsens, misundelsens bølger, se op mod stjernen, kald på Maria!

Når vrede, havesyge eller kødets tillokkelser ryster dit ånds skib, se på Maria! Når du er i fare for at blive opslugt af bedrøvelse og fortvivlelsens baggrund, tænk på Maria! I farer, ængstelse og tvivl, tænk på Maria!

*Måtte hendes navn aldrig forlade dine læber eller dit hjerte; hold ikke op med at følge hendes livs eksempel, for at du må opnå hendes forbøns hjælp
Når hun holder dig, vil du ikke falde, når hun beskytter dig, har du intet at frygte.*

Bøn – belæring – af Bernhard af Clairvaux (1090-1153).

Vi var på pilgrims-vandring til den Sorte Madonna i Rocamadour. De 20 minutters hvil var helt typisk for vores 10 -12 dags lange Maria-vandring. Som pilgrim bliver vi påvirket af det mål (den spirituelle arketype) vi går efter.

Conques

Vi havde startet vores vandring i Conques, som er et af de mest overraskende steder på Jakobsvejen i Massif Central midt i Frankrig. I Conques ligger et gammelt benediktinerkloster, som blev grundlagt under Karl den Store. Katedralen, som blev påbegyndt i år 1010, er en af Frankrigs store katedraler. Den er indviet til Sct. Foy, en ung jomfru som under 300-tallets kristenforfølgelser blev slået ihjel og hvis relikvier opbevares i et ædelstensmykket guldskrin opbygget som en majestæts jomfru. Det ses i det meget rige skatkammer, Trésor. Her har pilgrimme i mere end 1000 år passeret på deres vej fra det sydlige Tyskland, Østrig og Schweiz til Santiago de Compostela. Jeg havde været der nogle år tidligere på min vandring fra København. Gensynet med den Sankt Jakobs figur, der står i en lille niche i katedral, havde naturligvis påvirket mig meget. Ja, faktisk græd jeg som aldrig før i en skiftende blanding af taknemlighed, sorg og glæde. Sjæle vokser bedst, når de bliver vandet.

Jakobsvejen og Maria

De første dages vandring foregik på Jakobsvejen. Jeg nød den kraftfulde og frejdige energi, som netop hviler over Jakobsvejen. Vi havde vejret med os og vandrehumøret var højt. I Figeac dre-

jede vi bort fra den sydvestgående Jakobsvej for så at søge mod nordvest i retningen ad Rocamadour. Så snart vi havde forladt Jakobsvejen blev vi tunet ind på Maria, jomfru og Guds moder. Vores sind skiftede stemning og vores sansning lige så. Vi kom til at opleve at se verden i et langt mere blidt og feminint lys. At mærke denne kvalitative forskel mellem en Jakobs-vandring og en Maria-vandring blev en skelsættende oplevelse.

Jeg blev bekræftet i, at man skal vælge pilgrimsålet med omhu. Man skal vælge det mål, hvortil længslen er størst.

216 trin op til Parvis, kirkepladsen, foran kapellet med den Sorte Madonna i Rocamadour.

Da jeg i sin tid vandrede til Sankt Jakob var det de maskuline, yang-agtige sider, der skulle mærkes og fordybes. Nu var jeg i et livsafsnit, hvor jeg skulle have fat i de mere feminine, yin-agtige sider. Derfor følte det også rigtigt, at denne tur gik til Rocamadour. Der skulle vi møde en Sorte Madonna, som igennem århundreder er blevet æret i Rocamadour.

Rocamadour

Turen frem mod Rocamadour blev en fin tur. Vore Maria-bønner bevirkede, at vi kom til at opleve turen som en spadseretur i Jomfru Marias Have. Det bugnede med frugt. Vi kunne spise os mætte i brombær og blommer, der hang ud over stierne. Vandrestaven blev pyntet med efterårsbuketter. Alt var frodigt. Om formiddagen og aftenen mærkede vi efterårets dugfriske luft. Om natten kunne vi ligge tæt og følte os forbundet med naturen og kosmos. Nattens stjerne lyste klart.

Da vi nærmede os Rocamadour krydsede vi en lille flod og så i baggrunden den hellige by op ad bjerget. Der skulle vi finde Den Sorte Madonna. Hun har siddet der i hundreder af år i form af en statue. Den, der står der nu, er en ca. 70 cm høj statue i mørkt træ og stammer mindst tilbage fra 1100-tallet; men der har været Maria-kult på stedet endnu længere tilbage. Det antages, at der har været en kristen menighed tilbage til de første kristne omkring år 200. På stedet har der formentlig tidligere været keltisk spiritualitet og gammel druidekult. Dvs. at der i Rocamadour muligvis har været ”moder-kult” i mere end 2.000 år.

Rocamadour er trods sin beskedne størrelse stadig en af Frankrigs mest levende valfartsbyer, der besøges af turister og pilgrimme i stort tal. Vi var formentlig de eneste den uge, der kunne betegnes som vandrende pilgrimme. De andre kom kørende i bil eller bus.

Da vi nåede frem, var det blevet aften. Vi var trætte, så vi måtte bruge den første tid til at logere os ind på et hotel, inden der blev udsolgt. Skulle vi dødtætte gå op til Notre-Dame de Rocamadour eller vente til vi var udhvilede næste morgen? Nej, den guddommelige mulighed måtte vi ikke slippe af bekvemmelighed. Derfor kæmpe vi os de 216 trappetrin op til det helligste. Det sidste stykke gik gennem en tunnel eller rettere en stor dyb og mørk port, der pludselig mandede ud i en lys lille intim plads, Parvis. Den kom så pludseligt ovenpå strabadserne. Stemningen forvandlede øjeblikkeligt, så vi blev helt stille og forundrede, præcist som et par tvillinger, der netop var blevet født og nu lå andægtige i stor forundring over den nye verden. Men hvor skulle vi gå hen? Turisterne var taget bort. Vi ledte lidt i kirken og så en madonna figur – men nej, den var ikke gammel. Men så fornemmede jeg duft af stearin og blafrende lys i en dørsprække. Men døren var låst. Og alligevel: pludselig stod vi i et lille kapel oplyst af hundreder af tændte stearinlys. Vi knælede med vore bønner foran alteret. Vi var fremme.

Vi havde sat os for at blive ved det helleglige mål i 2 – 3 dage for at indoptage svarene på vor pilgrimsvandring. Det jeg husker mest, var den følgende nat,

da vi tog vore soveposer og tæppe op på kirkepladsen, ”Parvis” – tæt på den Sorte Madonnas kapel - hvor vi sad helt stille i nattemørket. Ingen hørte eller så os, selvom der pludselig kunne dukke turister op midt om natten.

Museet, skattekammeret, var også en stor oplevelse.

Den sidste dag gik vi fra Parvis til toppen af bjerget ad den anlagte sti med fantastiske stationer for bøn og meditation. Hele lidelseshistorien blev fortalt i

At gå de sidste trappetrin gennem porten til kirkepladsen ved den Sorte Madonna i Rocamadour er som at blive født på ny. Man går fra mørke til blidt lys.

billeder. Det der slog os mest, var det univers, der blev åbenbart klart og tydeligt ved Jesus henrettelse. Alt og alle var til stede: bødler, forbrydere, hellige, røvere, embedsmænd, kvinder, mødre, elskere, soldater, hjælpere, magthavere, magtesløse, rige og fattige. Intet bliver skjult for åndens åsyn. Forhænet flængedes. Maria måtte i Jesus dødstime rumme alt dette - eller besvime.

For at få ro og kropsbevægelse til integration af vores pilgrimsrerfaringer vidste vi, at det er vigtigt at "gå" hjem. Derfor tog vi yderligere 2 vandredage til fordybelse, inden vi satte os i toget til Paris.

Først i Paris sluttede Maria-vandringen. Paris var jo en af de vigtigste universitetsbyer, da pilgrimsbevægelsen i sin første store periode stod højt. Vi sluttede naturligvis i den store gotiske Notre-Dame katedral (Vor Frue Kirke) ved den kendte madonnafigur, som folk i milliontal har besøgt. Og med tak til Sankt Jakob tog vi også omkring La Tour Saint-Jacques, hvorfra parisiske Jakobspilgrimme starter deres vandring til Santiago de Compostela.

O Domina Mea

Min dronning og min moder, Maria!

Jeg overgiver mig helt og holdent til dig,

og for at vise dig min hengivenhed, vier jeg dig mine øjne,

mine ører, min mund og mit hjerte, alt hvad jeg er, og alt hvad jeg ejer.

Og når jeg således tilhører dig, min gode moder, da vogt og værn mig som dit barn og din ejendom.

Amen.

I denne bøn er Maria moder og majestæt, dvs. en der giver mig liv og livsbetingelser, en hvis magt går langt længere end min egen, ud over Jeg'et.

Hengivelsen, som er en af de væsentligste kvaliteter i Maria-skikkelsen, får konsekvens. Jeg indvier mig til Maria og giver dermed afkald på den almindelige nydelse med mine sanser, syn, hørelse og hjerte, idet jeg forsøger at acceptere, hvad jeg sanser i den efterfølgende meditation. Netop Maria var i stand til at rumme alt, ikke kun det positive som fx under bebudelsen, men også det smertefulde ved Jesu pinsel og henrettelse.

Denne bøn blev ofte bedt om morgenen under en pause på vandreturen, typisk i en grøftkant eller ved et af de mange dejlige kors, som man ser overalt langs de små veje og stier.

Pilgrimsveje til Rocamadour

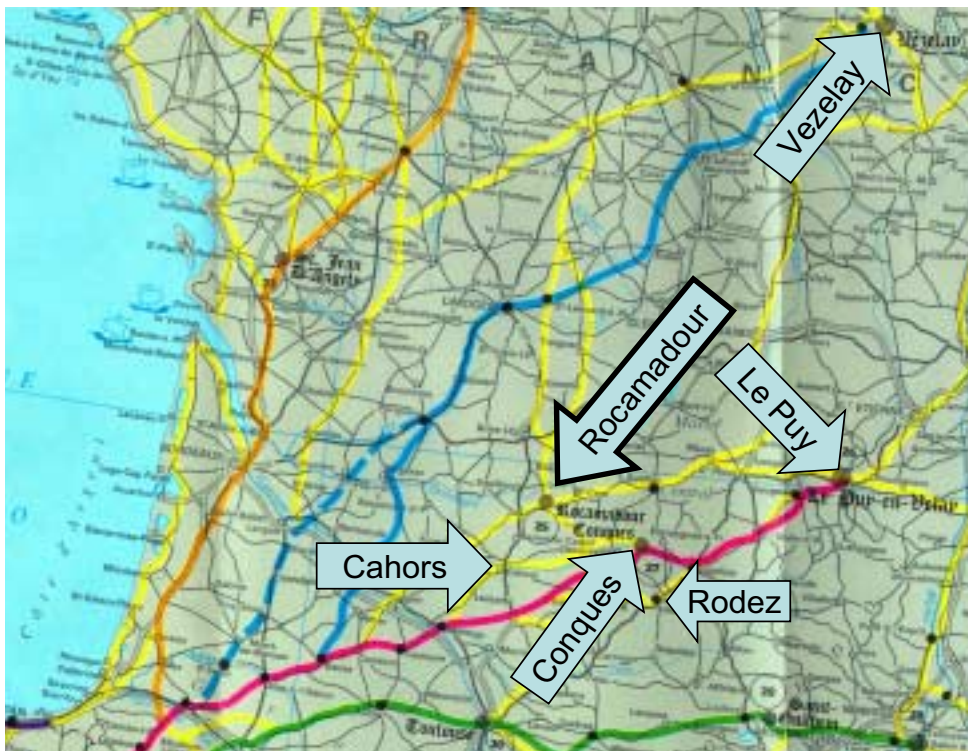
Af Bent Jul

Rocamadour ligger i Parc Naturel Régional des Causses du Quercy ca 50 km nord for Cahors og godt og vel 50 km nordvest for Figeac midt i Frankrig. Mange Jakobspilgrimme, specielt fra nord, tog vejen omkring Rocamadour, for dels at bede ved den Sorte Madonna og dels besøge Saint Amadours grav. (Hvem denne Amadour egentlig var, er der ingen der rigtig ved; men mange undere er sket på stedet - og så rimer det på amour.) At man også kunne se Rolands sværd hugget ind i klippe-

hvælvingen var nok også værd at opleve; det havde jo været med ved hans heltemodige og opofrende forsvar af Karl den Store.

Vi tog nattoget til **Paris** og videre med hurtigtog til **Toulouse**. Herfra gik det videre med en lille interessant bjergbane til **Rodez**.

Herfra kunne vi have startet vandringsen ved at følge vandrevejen **GR62** til den vidunderlige gamle pilgrimsby ved Jakobsvejen, Conques; men vi tog en taxa en del af vejen for kun at gå en for-

middags tid for at spare tid. **Conques** var således det egentlige udgangspunkt.

Her fulgte vi Jakobsvejen, kaldet **GR65**, til **Figeac** med overnatninger i Noailhac og Livinhac-le-Haute.

Fra storbyen **Figeac** gik vi nord på ad **GR6** til **Rocamadour** med overnatninger i Cardaillac, Lacapelle-Marival, Thémines (eller var det l'Hôpital) og Gramat.

Efter opholdet i Rocamadour fortsatte vi ad **GR6** til **Souillac** ved Dordognefloden med overnatning ved grotterne i Lacave. Næste morgen tog vi med tog fra Souillac tilbage til **Paris**.

Vi kunne også have gået fra Rocamadour ad GR46 til **Cahors**, hvorfra der er flyforbindelse til København.

Andre alternativer

Der findes faktisk mange vandreveje til Rocamadour. Havde vi haft et par dage mere, ville vi nok have startet i Rodez for ellers at tage den samme dejlige rute.

Det ville også være muligt at attackere Rocamadour fra nord ad de pilgrimsveje, som mange middelalderpilgrimme benyttede, når de kom fra Paris eller Vézelay.

Pilgrimme helt fra Paris kan således tage Périgueux GR36 og GR6 til Rocamadour, dvs. modsat den vej som vi forlod Rocamadour. Man vil også kunne tage GR6 fra Bordeaux-området til Rocamadour ad varianter af samme GR6.

Pilgrimme fra Vézelay kan dreje fra i Limoges og følge nogle lokale GRP'er og derefter GR46 (nordøst for Tull) til Rocamadour, for så i øvrigt at fortsætte til Cahors ad samme GR46, for endeligt at støde til den store pilgrimsvej fra Le Puy.

Salve, Regin

Adam de Puy, år 1098

Hil dig, dronning, miskundheds Moder!

Vort liv, vor fryd, vort håb, vær hilset!

Til dig råber vi Evas landflygtige børn.

Til dig sukker vi sørgende og grædende

i denne tårernes dal.

Så vend da, du vor tilflugt,

dine medlidende øjne ned til os,

og vis os efter denne vor udlændighed

Jesus,

dit livs velsignede frugt,

o gode, o milde, o kære Jomfru Maria.

Ave, Regina Coelorum

Anonym 12. årh., på dansk ved Johannes Jørgensen

Hil dig, Himmeldronning skære,

Frue over englehære,

Jomfru fuld af nåde funden,

hvoraf verdens lys er runden.

Glæd dig, Moder prud og skøn,

perlepryd for Evas køn!

Ved din bøn, o milde Frue,

lad os engang Jesus skue.

Pilgrimstraditionen

Dette er et uddrag af Eivind Luthens tekst i ”Overnatningsguide”, som er anmeldt andet steds her i Pilgrimmen nr. 9.

Oversat af Gyrithe S. Madsen

Pilgrim betyder ”en fremmed”. I middelalderen fik ordet en speciel betydning: En pilgrim var gerne en person, som drog til de hellige mål i fremmed land.

I middelalderen var Jerusalem, Rom og Santiago de Compostela de største pilgrimsmål, men Nidaros var det vigtigste i Norge.

Pilgrimme havde mange motiver for at rejse, de fleste drog ud for at søge helbredelse, andre for at gøre bod. Nogen kom for at takke for livets gaver.

Skt. Jakob og Skt. Olav.

Undervejs besøgte de kirker, klostre, hellige kilder o.a. Pilgrimsvandringen hører til Norges ”indre historie” ukendt for de fleste. Men pilgrimmene har efterladt sig minder – flere end mange tror.

Historisk repræsenterer pilgrimmene det fredelige møde mellem forskellige kulturer og nationer.

At være pilgrim

At påbegynde en pilgrimsvandring er at genoptage en tradition, som blev brudt ved reformationen.

Pilgrimmen er åben, ydmyg overfor alt, som er nyt og anderledes, og i modsætning til turisten giver pilgrimmen af sig selv, og deler med andre; han er en del af et større fællesskab langs vejen.

At være forberedt

Pilgrimsvandring er nyt for os nordmænd. Nu er du med til at forny en tradition, som gik tabt for 500 år siden, tænk lidt over det.

At være pilgrim drejer sig om at være åben og ydmyg over for alt nyt og anderledes: at være pilgrim drejer sig om, hvad du giver vejen. Turisten kan kræve mens pilgrimmen giver, af sig selv og deler med andre. Enhver som går pilgrimsvejen, kan ikke forblive upåvirket. Jo mere forberedt du er, både kundskabsmæssigt og mentalt, jo mere udbytte har du af turen. Det er vigtigt at have en mening om hvorfor du vælger at gå. Hvad vil du opnå?

*Klosterrute i Danmark
efter Kristian Krarups
beskrivelse.*

*Norsk moderne marksten med pil til
Nidaros.*

*En svensk munk på Klosterleden i
Sverige.*

Klosterruten i Danmark

Forfatteren til artiklen, som er tilknyttet Pilgrimscentrum i Viborg, har gjort et stort arbejde for at kortlægge og beskrive et dansk sidestykke til den svenske "Klosterleden". 1.000 Km dansk tema-vandring.

Af Jens Kristian Krarup

Klosterruten er en tema-vandrerute gennem hele Danmark. På Sjælland går ruten fra Helsingør til Korsør, på Fyn fra Nyborg til Bøjden ved Fåborg med færgeforbindelse til Als, i Jylland fra Als over Løgumkloster til Ribe og derfra videre nordpå til Jelling, Ry, Viborg, Fjerritslev og Frederikshavn. Ruten er stadig under planlægning, men de første rutebeskrivelser og kort er på vej. Ruten forbinder de fleste af Danmarks tidligere cistercienserklostre og nogle af de andre klostre fra middelalderen.

Mellem klostrene går ruten fra kirke til kirke ligesom ved middelalderens pilgrimsvandring. Kirkerne besøges ikke bare som kulturminde, men fordi de er i levende brug. Undervejs er der også rig lejlighed til at besøge andre historiske steder og kulturseværdigheder.

Uden for byerne foregår vandringen så vidt muligt ad stier og små veje gennem agerland og skove og nogle steder langs kysten ved fjord og hav. Turen går gennem noget af Danmarks smukkeste og

mest særprægede natur. Hele ruten vil være på ca. 1.000 km. Klosterruten er ikke afmærket for sig, men når det falder naturligt, følger den stiforløb, der er afmærket i forvejen. Det gælder særlig den europæiske fjernvandrevej over Sjælland og Fyn, Gendarmstien langs Flensborg Fjord, Hærvejen op igennem Jylland og formentligt den kommende North Trail langs Vestkysten. Lokale ruter benyttes også.

Ligesom sit svenske sidestykke "Klosterleden" mellem Vättern og Østersøen er Klosterruten særlig tilrettelagt for pilgrimsvandring. Den rummer imidlertid så varierede muligheder for oplevelse og fordybelse, at enhver kan benytte den med udbytte. Nærmere oplysninger hos Jens Kristian Krarup, Porthuset, Slotsgade 9, DK-6240 Løgumkloster, Tlf. (+45)7474 4719, e-mail: jens.kristian.krarup@mail.tele.dk

Moderne Nordisk pilgrimspiktogram.

Ankomsten til Santiago efter en lang tur på Camino del Norte

Redaktionen har fået tilladelse til at bringe et uddrag af Annette Raunbjergs dagbog. Faktisk er det den mail, som Annette sendte hjem dagen efter hun ankom efter en hård tur til Santiago. Hun prøvede kræfterne på en 29 dages lang tur med udsigt over havet ad den nordlige vej med udsigt over kysten. Læs mere om den strabadserende pilgrimsvandring på hendes hjemmeside

Af Annette Raunbjerg

Dato, d. 11. September 2004

Hola chicos y chicas ! Mit latinske navn er ANNAM.

..... ANNAM ... mit navn på latin ... og på mit compostella ... jeg er nu igen en certificeret pilgrim. Du kan sikkert gætte, at jeg nu er i Santiago! Jeg er meget glad for at være her igen ... mest af alt fordi jeg nu kan slappe **helt** af og give min trætte krop ro. Samtidigt er det meget underligt ikke at skulle vandre dagens etape på 20-30-40 km.

Jeg har glædet mig til at ankomme igen ... ikke fordi jeg holder specielt meget af Santiago ... men fordi jeg nu igen har gennemført en lang vandretur ... denne her har specielt været hård ... både fysisk og mentalt. Den har stillet helt andre krav end jeg havde "forventet" eller rettere forestillet mig.

Jeg har nydt dagene ... og stort set hvert et skridt ... men jeg må også indrømme, at jeg i år indimellem har haft tanken: "hvad fanden jeg egentlig laver her!!" ... men jeg har kæmpet ... og har nu fuldført. Jeg er nu meget træt og meget stolt og meget meget glad.

Min dagbog og fotos vil kunne læses på min hjemmeside.

Jeg ankom til Santiago i går eftermiddags ca. kl. 17... og vi gik straks til Pilgrimskontoret ... og her var kun 4-5 pilgrimme i køen foran. I samme øjeblik vi forlod pilgrimskontoret, væltede det ind med pilgrimme, så det ville give mindst 1-2 timers ventetid. Ja, nogle gange er man bare heldig; jeg hørte for ca. 8 dage siden fra 2 engelske pil-

grimme på cykel, at de havde stået i kø i 5 timer for at få deres compostela ! - men det er jo helligt år.

For 3 dage siden overnattede vi på et meget meget simpelt refugium ... I Miraz ... her var praktisk talt kun taget over hovedet ... og så et par vægge omkring os ... men hvem har brug for mere ? Samme nat åbnede himlen sig ... og regnen væltede ned ... man kunne høre Thor ride hen over himlen og kaste sin hammer ... sikken en larm ... og himlen blev lyst op af de mange lyn. Det havde allerede regnet i flere dage og alt var vådt, mudret og glat, så man skulle passe på ikke at falde. Da vi forlod Miraz, kom vi efter kun 1 km til det smukkeste sted på hele turen ... et landskab så vildt ... og ganske uberørt ...

kæmpe sten (klipper), træer og en fauna af vilde blomster ... og morgenduggen som stadig hang over landskabet ... man kunne mærke at dette sted var virkelig magisk ... som en stærk kraft vågede over området ... virkelig fantastisk.

Jeg har nu vandret Camino del Coasta, Camino del Norte, og 1 dag på Camino Frances.... (caminoen fra sidste år) - caminoen forandrede sig fuldstændig samme dag vi ramte Camino Frances ... fra stilhed og "ensomhed" til at gå på en pilgrims motorvej. Det hellige år har tiltrukket mange pilgrimme, så de 40 km i går var egentligt planlagt som 2 dage ... men en magnet trak mig til Santiago ... så træt og øm ... så fortsatte jeg (vi) ... og det er jeg meget glad for ... - tror ikke jeg ville nyde 2 dage på denne "motor-

Vel ankommet til Santiago de Compostela. Udsig over Plaza de Obradoiro set fra katedralens museum.

vej" efter så mange dage i stilhed.

Det har været en vidunderlig rejse ... - men jeg tror ikke, at jeg vil gentage den sådan lige foreløbig. Turen har på mange måder været meget prøvende ... både fysisk og mentalt ... men det har sikkert også været meget sundt for mig at prøve kræfter med. Jeg har lært mange ting om mig selv og fået prøvet mange grænser af ... blevet "testet" af omstændigheder ... skullet træffe valg ... hvor den lette ville være at stoppe .... men jeg har kæmpet ... og jeg har nydt det (sidst på dagen). Jeg har klatret i bjerge ... op op op op op op op op ... og ned ... det følte ofte som om det kun gik op ... men man skal jo også ned igen. Jeg nåede lige at få en vabel i går ... jaaaaa... det måtte jo komme ... og min "forstuvning" er også i bedring ... det bliver sikkert meget bedre nu, hvor det kan få lidt ro.

Der er mange ting, som jeg gerne vil fortælle og det gør jeg gerne, men ikke nu ... nu vil jeg købe mig en ny og ren T-shirt og et par bukser som passer, så jeg kan føle mig lidt menneskelig og pæn, når jeg rejser hjem.

Pas på jer selv og hinanden ... mandag rejser jeg hjem og tirsdag er jeg tilbage på jobbet ... så nu vil jeg bare slappe af ... drikke lidt vin ... spise lidt ost ... og shoppe lidt.

Knus fra Annam ... en certificeret pilgrim..... igen.

Pilgrimsbevis udstedt ved ankomsten til Santiago de Compostela.

Camino del Norte

Annette har på sin hjemmeside en grundig beskrivelse af såvel Camino del France og Camino del Norte. Læs flere af Annettes oplevelser på www.raunsbjerg.dk. Det er en meget dejlig hjemmeside.

Peter Brun Madsen havde i sidste nummer af Pilgrimmen (nr. 8) en oversættelse af artiklen "Til Santiago uden at miste havet af syne". Den omhandler Camino del Norte, altså den samme rute som gav anledning til Annette Raunsbjergs artikel.

Der er for nylig udgivet en fortrinlig (spansk) guide til Camino del Norte. Den er skrevet af Paco Nadal og omtales andet steds i Pilgrimmen nr. 9.

Dagbog fra min vandring

Vi gengiver her én dag af Per Buttenschøns dagbog fra 2000 hvor han over 5 dage gik de 85 km på caminoen fra Nájera over Santo Domingo, Redecilla, Belorado, Villafranca Montes de Oca og den specielle vej via Atapuerca til Burgos.

Af Per Buttenschøns

Vejen fra Nájera mod Azofra er mudret efter nattens heftige regnskyl. Vejen et ælte af brunt, fedtet pladder. Rygsækken stadig tung af væde fra dagen før og vasketøjet er ikke tørt. Det er et af de problemer, man har på turen. Det er ikke det at gå i regnen. På en måde er det en rar oplevelse. Men, ulempen er, at det er svært at få tørret sit tøj. Flere dages regn gør det yderst besværligt at få vasket og tørret sit svedige, våde tøj. Ens støvler bliver, i hvert fald når man bruger gammeldags læderstøvler, tunge som kampesten.

Jeg går i mine egne tanker, fødderne føles ikke mere tunge. Ud for et hus hvor vejen deler sig, bliver jeg standset af en

vinbonde. En tung og tæt mand med en kraftig rød-blå ansigts farve, vel på min alder(63). Han vil gerne høre, hvor jeg kommer fra, og så skal jeg smage hans vin, åbenbart noget pilgrimme bliver inviteret på. I det garagelignende rum står nogle kar. Med rund hånd fylder han et ikke alt for rent glas. Vinen, en rosè, er forbavsende god. Fra sidste år, så den skulle måske kunne blive endnu bedre. Efter det andet glas, som jeg ikke kan undslå mig for, får jeg mulighed for at sige farvel til den flinke og meget vinglade mand. Det er jo ikke rart at drikke alene, men kommer der mange pilgrimme forbi, er det et hårdt job.

Igen tung regn, hård blæst et rigtigt møgvejr. Skifter bukser midt på vejen. De våde kommer i rygsækken. Det andet par er stadigt vådt fra i går. Fortsætter i de blå regnbukser.

Caminoen strækker sig over det ujævne landskab mellem overrislingskanaler med grøntsager og hvede, afbrudt af vinstokke. I det fjerne ses mod syd sneklædte bjerge.

Kommer ind i Azofra langs landevejen, op til venstre mod kirken, som refugiet er bygget sammen med. (*Red.: Her er tale om det gamle refugium*) Modtages af Maria Tobia Martinez, refugiets "

Foreningens hjemmeside
www.santiagopilgrimme.dk

moder", præstens søster. En lille vissen kone klædt i de spanske kvinders traditionelle sorte dragt. Hun er på sin stilsfærdige måde meget, meget venlig. Ved faktisk ikke alt det gode, som hun skal gøre mig. Tilbyder frokost, som består af spaghetti og røget skinke, hertil et glas vin. Jeg er den første ankomne pilgrim, så jeg vælger mig et hyggeligt hjørne i det meget rare refugio. Man kommer direkte ind i det kombinerede køkken og opholdsrum, til venstre er der et langs træbord med bænke, og inde bagved er der bad og soverum.

Skyerne er blæst væk af den kraftige blæst. Det skal udnyttes. Herligt at få lejlighed til at vaske midt på dagen i solskin og vind og der er endog tørrestativ og klemmer. Så er det jo ingen sag at være "vaskemand".

Jeg får hurtigt selskab af en narkoselæge fra Mehlenburg, en ualmindelig tør og stiv person. Har været skilt i 10 år (det kan man godt forstå), to børn. Besøgt Danmark flere gange: Møns Klint, Knuthenborg og Bornholm, så det var jo

**SEND
PILGRIMMEN
NOGLE GODE
BILLEDER OG
EN BESKRIVELSE**

næsten som at være hjemme. Har fløjet til Bilbao, lejet en bil, kørt til Pamplona og afleveret den i lufthavnen. Prisen, 120 mark for en dag, syntes han var dyrt. Var øvet i at gå i bjerge og planlagde ikke mere end en dag ad gangen, skulle dog stoppe i Leon. Igen en af de lidt sære måder at gøre caminoen på. Tiden har ændret de mennesker man møder på turen. For ti år siden var det ikke så mondænt at vandre. Forholdene var langt mere primitive, og der var færre refugier. Omsorgen for pilgrimmen var næsten personligt. Stolthed og glæde over at nogen vandrede til Santiago. Ikke sjældent blev man bedt om at sige en tak for vedkommende, når man nåede katedralen. Men allerede den gang var det tydeligt, at den livsform langt ude i de små nordspanske landsbyer stod for fald. De unge vender ikke tilbage for at leve i landsbyerne. De kommer tilbage på ferie og hæger om den gamle families hus, mødes der, men livet i de små samfund forsvinder.

Går en tur ned til landsbyens lille velholdte park med bænke lige i udkanten af byen. Sidder og skriver. En spansk bedstefar kommer med sit knapt toårige barnebarn i en klapvogn. Han taler meget og jeg forstår ikke det hele. Han er stolt over at drengen er så stor af sin alder. Han går med ham morgen og eftermiddag. Det har gjort hans pensionering nemmere. Den gamle historie med børnebørnene "som livets dessert".

Lidt senere da bedstefaderen er gået, kommer i en gammel forfalden Renault varevogn kørt af en tyk mand med bar overkrop og iført nogle beskidte

arbejdsbukser og en stor 5 liters flaske i hånden. Starter med at sæbe sig ind ved springvandet. Pustende og stønnede af velvære. Fylder flasken med vand og lidt senere forsvinder han med et veltilfredst "Hasta Luego". Efterladende mig med en masse spørgsmål: Var han landarbejder? Var han fattig? Havde han ikke indlagt vand i huset ?

Det er efterhånden blevet tid til messe. Kirken er stuvende fuld et kvarter senere, og messen for Cofradia del Vera Cruz begynder. Til slut efter den egentlige messe, bæres et stort tungt kors, dækket af grønne grene med blomster og en due øverst, ud af kirken. Fire grandvoksne mænd skiftes til at bære.

Med korset og præsten i spidsen går

processionen syngende rundt i landsbyen. Vandrigen forsætter langt uden for byen. Langs ruten er der grønne, rustne metalkors mærket med I-XIII . Et calvario, som hele landsbyen og dens omgivelser er en del af.

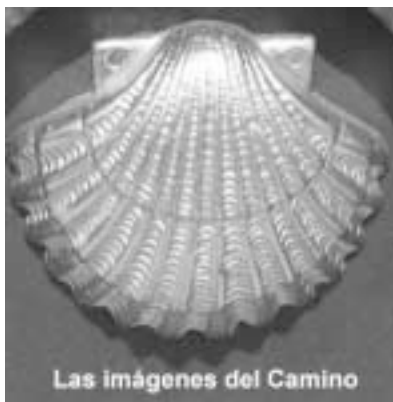
Festen holdes hvert år den 3. maj og marchen varer 1½ time.

Da jeg kommer" hjem" fortæller Maria, at der er gratis mad og vin nede i byen. Den tørre og afmålte tysker går lidt trent med. Jeg har forklaret ham, hvad der er sket og hvad der skal ske. Han er ikke helt på toppen, så selvom jeg prøver at muntre ham lidt op, formår jeg det ikke. Jeg er hurtigt alene midt i mylderet på torvet. Der er liv og glade dage. Alle ved ikke alt det gode, de vil byde.

Billedet er et fotografi af en husmur mellem Atapuerca og Burgos. Det er taget af Lenni og Christian Christiansen på deres lange vandring fra Viborg til Santiago i 2004.

Vin, skinke, chorizo, brød og diverse grillede fisk og skaldyr. Men midt i al den glæde kan man godt føle sig noget så alene. Humøret falder og selv vin kan denne aften ikke få mig i svingninger.

Dagen har ellers været en rigtig pilgrimsdag med oplevelser, snak, møde med søde mennesker. Lister hjem til refugiet. En 5-6 pilgrimme sidder ved det lange bord i opholdsrummet. Snakker, skriver og drikker resterne af et par flasker vin. Falder i snak med en brasiliansk kvinde. Glad og livlig som de fleste brasilianere man møder. De forstår det meste af mit spanske, men med mine begrænsede spanskkundskaber er portugisisk ikke helt nemt at forstå, specielt ikke når jeg er træt, ked af det eller har fået vin. Så går det lidt trent.

Lyset forsvinder pludselig. I det fjerne havde jeg set mørke skyer trække op. Nu nærmest styrter tordenvejret ned over refugiet. Flotte gnitrende lyn. Brag, der får en til at tro, at himlen falder ned. Lyset forsvinder. Det blæser op til

storm. Lige som tordenvejret starter, kommer et par pilgrimme ind ad døren. De er ligeledes brasilianere, meget lettede over at være inden døren. Vi organiserer nogle stearinlys. Får lavet noget te. Samtalen dør efterhånden ud. Regnen falder tungt. Sidder og læser. Næste morgen, da jeg er kommet af sted, opdager jeg at jeg har glemt min bog. Tænk at have læst 400 sider ud af 520. Jeg læste på vandrigen i en billigbog og rev siderne ud, efterhånden som jeg havde læst en side. Det vækker stor moro hos de andre i et refugio, men det sparer nogen vægt, og man ved, hvor man er kommet til. Jeg får aldrig at vide hvordan bogen ender. I realiteten betyder det ikke noget,. Når den danske bog slipper op, har jeg Biblen som følgesvend for at sætte rejsen i det rette perspektiv.

Klokken er kun kvart i seks, da jeg skal op i et nødvendigt ærinde, ligger og "gasser" mig tre kvarter. Efter kun en tør bocadillo er jeg mæt. Byens gavmildhed i går, hvad angår mad må have sat sit spor. En af de sjove ting, når man vandrer i mange dage, er at ens appetit ændrer sig. Man skal sørge for at sætte fødeindtagelsen i system. Er man ikke omhyggelig med at spise regelmæssigt, ja så "glemmer" man det, og så taber man sig. Men det kan selvfølgelig være godt for nogen.

Caminoen lever mellem utopi og fremmedgjorthed. Mellem det universelle, det europæiske og det lokale. Det er sådanne modsætninger, der gør den nutidig.

Ebbe Kløvedal.

Fra pilgrims-logbogen

I sommeren 2004 vandrede Ruth og Poul Rude (begge i 70'erne) sammen med Nils og Kirsten Hartmann på pilgrimsruten fra Roncesvalles til Burgos. Under turen skrev Ruth pilgrims-logbog. Vi har fået lov at bringe et uddrag fra dagen mellem Navarete over Nájera til Azofra.

Af Ruth og Poul Rude

Tirsdag den 29. juni 2004

Mange vandrere står meget tidligere op

end os, men vi kan godt lide at have plads og ro til at ordne os, så vi venter lidt. Tirsdag den 29. juni har vi endnu en dag med flot vejr, og vi forlader Navarete kl. 6.45 efter morgenritualer og morgenmåltid. De første kilometer vandrer vi på landevejen og på en sti langs vejen, hvor vi bliver forstyrret af trafikstøj, men til gengæld oplever vi folks positive holdning over for os. De hilser, vinker og smiler. Herligt da landevejen drejer ind, og vi fortsætter på en jordvej, hvor opstigningen begynder til Alsto de San Anton i ca. 1.400 meters højde. Det er ikke så anstrengende med

På stien mellem Navarete og Nájera er der i årenes løb blevet bygget en stor mængde små varde.

denne lange stigning, og det hjælper med en let brise.

Efter nedstigningen vandrer vi 16 km på ca. 3 1/2 time med kun nogle korte ophold til vanddrikning. På denne strækning ligger pilgrimsruten imellem vinmarker, mandeltræer og græsmarker, og her er en herlig duft af sol og sommer. I en pause kommer vores belgiske veninde Rita med vognen mod os. Hun trækker sin bagage på en specialbygget vogn med bare et hjul. Det er godt for ryggen, påstår hun, men ideen er ikke uden problemer, da mange stier er smalle, stejle og med sten. Hendes van-

dring er startet i Geneve og skal slutte på et helligt sted i Portugal, efter at hun har besøgt Santiago.

Mange steder på vejen her har pilgrimme brugt sten til at stable små varder, som efter gammel tradition giver held og lykke på vandringen. Vi samler nogle og lægger dem ovenpå. På en mur nær bygrænsen til Nájera har den lokale præst skrevet et smukt vers til pilgrimmene. Præsten modtager os ved sit lille hus og giver os et kort med ruten gennem byen, så vi bedre kan finde vej. I det lidt triste forstadskvarter sætter vi os på den første bar, for nu kan vi ikke

Den store mængde små varder er hilsner til andre pilgrimme. Her beundret af Poul Rude.

vente længere med at få slukket vores tørst og få en kop kaffe. Efter at have passeret broen med de otte buer, kommer vi ind i det gamle kvarter. Vi undrer os over, at alle butikker er lukket på en tirsdag, men forklaringen er, at Nájera fejrer sin årlige helligdag for Sankt Peder.

Mange steder har vi mødt folk med grillriste, vingrene og bakker med udskåret kød, og vi har talt om, hvad de mon havde gang i. Nu viser det sig, at byen har en gammel tradition med at samle familier og vennegrupper og derefter gå ned på terrænet ved floden for at

tilberede maden på et primitivt bål. På grillristene ligger grise-, okse- og lamme-kød og steger, mens grupperne står samlet om en elegant, langstrålet ophældning af vin. De fleste bærer et blåt tørklæde om halsen på deres meget brogede påklædning. Vi bliver budt på æblecider, lokal rødvin og forskellige slags kød med godt, hjemmebagt brød - og alt foregår stående om bålet. Til slut får vi de lækreste kager, så mange vi orker at spise. De rare mennesker fortæller os, at de fleste i deres gruppe er gamle skolekammerater. Hvert år på denne dag samles de med deres familier til Sankt Peder-festen, og de kommer,

Nils Hartmann, foreningens næstformand, nyder her indkvarteringen i det helt nye refugium i Azofra.

uanset hvor i Spanien, de nu bor. De fristende, gode kager kommer fra en, som har et stort konditori i Navarette. En anden har medbragt lammekød fra sin gård, en tredje vin fra sine egne marker osv. Det er en god oplevelse at lære dem at kende, og vi nyder samværet og det fine traktament. Desuden får vi hver et tørklæde foræret. Vi får også en adresse, så vi kan sende fotos til dem.

Da de har forklaret os om festens videre forløb med underholdning og dans, følges vi ad hen til en stor musiktribune, hvor vi bliver budt op til runddans i lange rækker. Børnene og de unge løber omkring og skyder med deres fyldte vandpistoler. Der er høj stemning, liv og glade dage. Efter at have deltaget i dansen tager vi afsked, får rygsækkene på og fortsætter vandringsen. Lettere påvirkede af den gode vin travler vi forbi en smuk gammel kirke med masser af storke på toppen. Vi passerer et kloster, og så går det ud ad byen. I dag føles bakkerne mere besværlige end ellers, og solen skinner ubarmhjertigt, så de sidste 6 km til Azofra bliver strenge.

I den lille by Azofra finder vi let ned til et helt nyt refugium. Det blev indviet sidste år og ligner nærmest et rigtigt hotel. Fra en lang gang er der indgang til små veludstyrede dobbeltværelser, og for enden af gangen er der bade-, vaske- og toiletfaciliteter. I refugiet finder vi også et stort lyst opholdsrum og et fuldt moderne køkken.

Kirsten og Nils har bryllupsdag, og vi fejrer den på den ene af byens to cafeer med champagne, oliven og snacks. Det

er et hyggeligt og livligt sted, hvor nogle af byens ældre mænd spiller kort, mens andre sidder bagved og kommer med gode råd. Efter vinen går vi en tur i landsbyen, der har ca. 200 indbyggere, hvor de fleste lever af landbrug og vindyrkning. Da vi besøger kirken, møder vi præsten, som gør os opmærksom på, at der holdes messe kl. 19. Til messen møder vi andre pilgrimme og mange ældre kvinder. Hvor mon mændene er henne - spiller de stadig kort? Aftensmæden indtager vi det samme sted, som vi tidligere har været. Efterhånden som flere pilgrimme kommer til, forlænger vi bordet. Mange har vi mødt tidligere på ruten. Nu er der tid til en ordentlig snak med pigen fra Japan, den tyske overlæge fra Köln, den unge lærer fra Schweiz og hendes veninde. Belgiske Rita med vognen er der også. Det bliver en sjov og herlig aften, og vi falder hurtigt i søvn på det gode refugium.

Skriv om dine møder på caminoen og om konsekvenserne

Indsend din kærlighedsberetning til redaktionen.

Interview med Vivi Tarp

Redaktionen har i hvert nummer et interview om pilgrimslivet og betydningen heraf. Redaktionen har besøgt endnu et bestyrelsesmedlem i pilgrimsforeningen, denne gang sekretæren Vivi Tarp. Til daglig er hun psykolog med egen praksis i Sorø og var med ved foreningens start. Vivi er gift med foreningens formand.

Af redaktionen

Hvordan fik du din første tilskyndelse til en pilgrimstur?

I 1993 arrangerede Henrik den første pilgrimsvandring fra Astorga til Santiago.

Hvornår kom du af sted?

Oplevelsen for ham var så stor, at jeg valgte at deltage i 1995. Og har herefter vandret hvert år ad pilgrimsvejene såvel i Spanien som i Frankrig.

Hvordan var turen?

Turen i 1995 står meget stærkt i min erindring. Sammenholdet i gruppen, fællesskabet om strabadserne, de ofte primitive refugier blev noget naturligt, som hørte med til turen. Det at opleve trætheden og - at nå frem, var ikke noget nyt for mig. Vi har dyrket meget sport også på konkurrenceplan, men pilgrims-turen var dog noget helt andet. En mental dyb oplevelse af at være på livets vej

både alene og sammen med andre mennesker gjorde et stort og uudsletteligt indtryk på mig.

Kan du huske ankomsten til katedralen i Santiago, og hvad det gjorde ved dig?

Ja, jeg husker hvordan vi delte en fælles begejstring over at være fremme, og en indre ro og glæde over at få lov til at være en del af et kristent menneskeligt fællesskab, som kom klart til udtryk ved indgangen til den store katedral, Henriks oplæsning af teksten og Jans deltagelse i messen.

Hvad har turen betydet for dig i et længere perspektiv?

Turen gav venskaber, som har betydet meget for mig senere i livet. Vandringer af pilgrimsruten betyder for mig at søge en indre ro og stilhed, det at vandre i den storslåede natur og føle at være helt

alene og alligevel at gå mod et fælles mål, som andre mennesker har oplevet det i årtier gør pilgrimsvejen til noget specielt for mig.

Du er psykolog med egen praksis. Har pilgrimsoplevelserne betydet noget for dig i den sammenhæng?

Ja, jeg har fået mulighed for at videregive egne erfaringer med at vandre på ruten til mennesker som på forskellig vis er i tvivl om, hvilken "vej" de skal betræde i livet.

Du har været på flere pilgrimsture.

Hvad driver dig?

Ja, jeg føler det som en nødvendighed for mig at gøre. Netop at være alene og alligevel at have mulighed for at kunne søge et mentalt og fysisk fællesskab. Jeg

vender altid hjem med oplevelsen af at være rensset i krop og sjæl.

Du var med til at starte foreningen.

Hvad motiverede dig?

Jeg tror, at det er en god kombination af at opleve de gode venskaber, som udbygges med årene, og det at være med til at give andre mennesker et indblik i de muligheder vandring af pilgrimsruten kan medvirke til. Betydningen af at vi - Henrik og jeg - er fælles om, at dele både oplevelser og tid på foreningsarbejdet skal ikke underkendes.

Er der noget i bestyrelsen, du er særligt optaget af?

Ja, jeg vil meget gerne, at vi kunne finde et hus i Spanien, som vi kunne indrette til et dansk refugium.

Klokketårnet i San Juan de Ortega.

Birgittas pilgrimsbøn

Redaktionen har fået Holger Madsens tilladelse til at gengive hans meget sangbare melodi til den hellige Birgittas pilgrimsbøn.

Holger Madsen er diakon og meditationslærer. Sammen med Heller Lerke arbejder han med kristen meditation og stilhedens fremme. Arbejdet foregår ved hjælp af traditionelle og nyere kristne meditationsmetoder, ved specialgudstjenester og ved afholdelse af retræter og særlige arrangementer med meditatív kreds- og kædedans.

De arbejder på folkekirkens grund, med åbenhed og økumenisk udsyn. De henvender sig til mennesker, der måske ikke går meget i kirke, men som vedkender sig en åndelig søgen eller interesse, og som er parate til at gøre et stykke arbejde for at finde og udvikle deres åndelige talenter.

Du kan læse mere om Holger Madsens mange aktiviteter på web-stedet: www.kristenmeditation.dk.

Pilgrimsbøn

Birgitta af Vadstena: Herre vis mig din vej.

Holger Madsen (c)1999.

Her-re vis mig din vej, og gør mig vil-lig til at gå den.

Her-re vis mig din vej, gør mig vil-lig til at gå den.

www.kristenmeditation.dk

Er det dig Birgitta!

Torsten Junge har sendt os sit digt fra sidste års pilgrimsvandring til den Hellige Birgitta i Vadstena, Sverige.

*Er det dig Birgitta
Her ved søen – en bevægelse gennem
disen
der bølger i morgensolens stråler*

*er det dig med et blik så blåt som kå-
ben du bærer
ja – du vandrer let over søen
dine små hårde fødder kærtegner
de hvide og gule åkander*

*du dufter Birgitta
af mynte og skovbund
fylder mig med himmel og gylden
sang*

*din blå kappe er fuld af stjerner
og syndere der længes efter paradys*

*er det dig Birgitta
blandt badende kvinder
i den kolde klare elv
er det din stemme i klockens
sølverklang
en latter så klar som morgenens kry-
stal*

*er det dig Birgitta i pilgrimstoget
er det din grønne klokkehat
med hvide syreners blomster
der vugger og gynger over
rygsækkenes horisont*

*er det dig Birgitta der lægger din kø-
lige hånd på min læg
og uddriver krampe og træthed
bøjer du dig over den sårede
pilgrimsfod
heler med salve og balsam
fra himmelens urtehave*

*Er det dig Birgitta i regnen
du skærmer nadverens brød og vin
med din kappe
dækker bord for Herren med din røde
kjole*

*Er det dig Birgitta, der sover så tyst
blandt os alle
rejser du et nyt Jerusalem som bolig
for vore drømme*

*Er det dig Birgitta dér ved korsvejen
Med dit blik fuld af måne og sølv
Din hånd løftet i en svimlende gestus
helt omsluttet af din Herre og Mester*

*aner jeg dig gennem tidernes dyb,
Birgitta
er du stadig på vandring som jeg*

Af Torsten Junge

Keltisk bortsendelsesord

Jeg skal af sted på tirsdag på første del af rejsen til Santiago. I år går turen helt fra St.Jean Pied de Port. Før jul fik jeg et Keltisk bortsendelsesord, da jeg vandrede i Viborg. Det vil jeg gerne give til alle Jer, der skal af sted:

*Må din vej gå dig i møde
og må vinden være din ven
og må solen varme din kind
og må regnen vande mildt din jord
indtil vi ses igen
må Gud holde
holde dig i sin hånd.*

*Kærlig hilsen
Ulla Kobberup*

**SKRIV EN
ARTIKEL TIL
PILGRIMMEN**

Et keltisk kors på Glansevin kirkegård ved Dublin.

Keltisk kors.

Camino del Norte

Boganmeldelse

*Camino de Santiago del Norte
Af Paco Nadal
El Pais Aguilar 2004
ISBN 84-03-50228-1*

Peter Brun Madsen havde i sidste nummer af Pilgrimmen (nr. 8) en oversættelse af artiklen ”Til Santiago uden at miste havet af syne”. Den omhandler Camino del Norte, altså den samme rute som gav anledning til Annette Raunbjergs artikel ”Ankomsten til Santiago efter en lang tur på Camino del Norte”, der er bragt andetsteds her i Pilgrimmen nr. 9.

Peter Brun Madsen har på sin hjemmeside www.brunmadsen.dk beskrevet en ny bog om Camino del Norte. Hans beskrivelse er videregivet her:

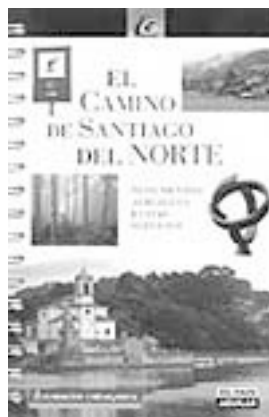
Der er for nylig udgivet en fortrinlig (spansk) guide til Camino del Norte. Den er skrevet af Paco Nadal og udgivet på forlaget El Pais Aguilar. Jeg købte den i Bilbao for 19,90 •.

Guiden er i praktisk format til en (stor) lomme – 15x24 cm, med spiralryg, så man kan slå den sammen om de sider, man lige nu ser på. Den er på 213 sider netto, rigt illustreret og vejer knap ½ kg.

Guiden indledes med brugsanvisning til guiden, lidt om fornyet interesse for denne rute, et oversigtskort, praktiske anvisninger, et godt historisk afsnit og et afsnit om arkitektur og kunst. De enkelte etaper er velbeskrevet med et kort-udsnit og højdeprofil samt beskrivelse af de enkelte deleter, indkøbs- og overnatningsmuligheder etc. Der er med symboler givet en vurdering af etapens sværhedsgrad.

Guiden er selvfølgelig mest brugbar for spansk-læsende, men man kan håbe på en oversættelse til engelsk og tysk.

Det lidt nedslående ved læsningen er at erfare, at der på den lange strækning frem til Asturien kun er få billige overnatningsmuligheder, stedvis dårlig markering og vanskelige passager.

Overnatningsguiden

Boganmeldelse

*Overnatningssteder langs pilgrimsveien
fra Tønsberg til Trondheim.*

*Guide-redaktør: Eivind Luthen
Pilgrimsforlaget, Norge*

Anmeldt af Gyrithe Schmidt Madsen.

I juli måned udgav den norske pilgrimsforening et lille hæfte med overnatningsmuligheder på pilgrimsruten Tønsberg/Trondhjem. Hæftet indledes af Eivind Luthen med en dejlig beskrivelse af, hvad det vil sige at være pilgrim. Et uddrag heraf er gengivet efterfølgende her i Pilgrimmen.

Hæftet omhandler først og fremmest overnatningsmulighederne på ruten og der oplyses i denne forbindelse: overnatningsstedets adresse, telefonnummer, prisklasse, e-mailadresse og ikke mindst afstanden til det næste overnatningssted.

I hæftet er der også et forslag til dagsetaper tilpasset overnatningssteder, samt en liste over nyttige telefonnumre og pilgrimslitteratur.

Via hæftet har jeg konstateret, at - bortset fra nogen få steder - en overnatning let løber op i flere hundrede norske kroner.

For dem, som går med planer om at vandre som pilgrim i Norge, kan hæftet anbefales. Det er informativt og handy, ligesom det er "krydret" med dejlige illustrationer.

Hæftet kan erhverves ved henvendelse til den norske pilgrimsforening.

Hjemmeside: www.pilgrim.no.

Den lille pilgrimsbog

Boganmeldelse

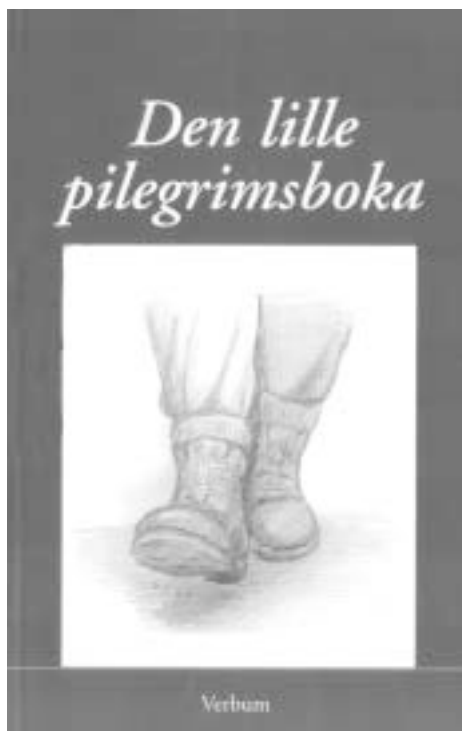
Den lille Pilgrimsbog
 Bearbejdet & oversat; Elisabeth
 Lidell
 Vignetter: Anna Blinkenberg-
 Lidell.
 Religions Pædagogisk Forlag.

Anmeldt af Eva Andersen

På dansk er der udkommet en god lille pilgrimsbog, oprindeligt fra svensk, bearbejdet og oversat af Elisabeth Lidell. Den beskriver fint, hvad det vil sige, at være pilgrim, om historien og kendetegnene og er god at have med på turen, da der er bønner, tekststykker og liturgi til andagter i den og salmer, man kan gå og synge på vejen eller til andagter. Den har lommeformat og vejer ikke ret meget. Der er nogle fine små vignetter tegnet af Anna Blinkenberg-Lidell. Den er udgivet af Religions Pædagogisk Forlag og koster kr. 125.

Den svenske udgave, har jeg ikke set. Den hedder ”Lilla Pilgrimsboken” og er skrevet af Hans-Erik Lindström fra Pilgrimscentrum i Vadstena.

Den norske udgave hedder ”Den lille pilegrimsboka”. Den er redigeret af Anne Kristin Aasmundtveit, med tekster fra Eivind Luthens ”Pilgrimsguiden Tønsberg-Oslo-Hamar” og med tegninger af Hans Johan Sagrusten. Den er endnu tyndere, men der er også kun få salmer og ikke liturgi til gudstjeneste.

Generalforsamling

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme holdt generalforsamling på Sorø Akademis Skole lørdag den 30. oktober 2005. Det var et overvældende stort fremmøde, hvorfor den smukke gamle festsal måtte tages i brug.

Medlemmerne får tilsendt beretning og referat særskilt.

Efter mødet holdt professor ved Roskilde Universitetscenter Brian Patrick McGuire foredrag om den første kendte pilgrimsbeskrivelse fra senantikken: "Pergrinatio Aetheriae". Foredraget vagte en kolossal spørgelyst hos foreningens mange kyndige medlemmer.

Mange deltog til spisning efter en dejlig eftermiddag. Her blev udvekslet mange pilgrimshistorier.

Billeder fra foreningens generalforsamling i Festsalen på Sorø Akademi.

Formanden Henrik Tarp aflægger beretning på generalforsamlingen.

Fire bestyrelsesmedlemmer på generalforsamlingen. Fra venstre ses Benny Hansen, Vivi Tarp, Astrid Clausen og Nils Hartmann.

Et udsnit af de fremmødte under generalforsamlingen i Sorø Akademis meget smukke og historisk interessante lokaler.

Bistrup kirke og landsby

Pilgrimmen har tradition for at optage beskrivelser om pilgrimssteder i Danmark. Denne gang har Finn Buhl indsendt en artikel om valfarter til Bistrup Kirke, som ligger i det område i Roskilde, hvor Sankt Hans Hospital hører hjemme. Finn Buhl er i øvrigt initiativtager til en lokal pilgrimsforening i Roskildeområdet.

Af Finn Buhl

Bistrup kirke var fra 1402 og frem til ca. 1580 Danmarks mest besøgte valfartssted.: Efter sigende skulle der være dryppet blod fra korset på højalteret ned på en hostie, som derefter havde helbre-

dende virkning.

Muligvis - på toppen af bakken, hvor Bistrupvænge i dag ligger - lå i middelalderen Bistrup kirke med Bistrup landsby udenom. Både landsby og kirke blev nedrevet mellem 1578 og 1588 og i dag er der ingen spor af hverken kirke eller landsby. Imidlertid ligger mange danske landsbykirker på egnens højeste punkt. Det er derfor et godt og kvalificeret bud, at gætte på at kirkens placering har været netop her, hvor Bistrupvænge ligger i dag. Ved kirken sprang også en hellig kilde. Der er i dag en kilde overfor resterne af volden ved Sct. Hans hospitals vaskeri, men hvis dette er den omtalte hellige kilde, har kirken således ikke ligget klods op af denne.

Det var et af de steder, hvor uvidenhed

Sct. Hans hospitals kirke.

og overtro herskede. Folk valfartede hertil fra hele Sjælland, ja, selv fra Skåne, for at få helbredelse. Kirken er omtalt af biskop Peder Palladius i hans bog Skt. Peders skib i kapitlet "Om hellige mends been.", hvor han side 90 skriver: "...Oc faa her i Danmarck om det blod i Bistrup/ " og videre side 94 : "... Gud giffuit at de end nu vilde affstaa her hoff/ udi dette klare Euangeliiluff/ at biffe til den foraledidede sted Bistrup (fom er en Tophet) oe til andre faadanne fteder udi huilcke Dieffuelen oc Paffuen haffue haftt deris Kram!..." I noterne skriver Lis Jacobsen, som i 1916 fik genudgivet Skt. Peders skib i faksimile, følgende: "...det blod i Bistrup; et af de mest søgte Valfartssteder i 15. og 16 Aarh. var Bistrup (ved Roskilde), hvis Kirke ejede en undergørende Hostie, paa hvilke der i 1402 skulde være dryppet Blod fra et Kors. Efter Reformationen fandt man det nødvendigt at nedbryde Kirken, for at komme Sakramentyrkelsen til Livs ! sit Skrift De pœnitentia et de justificatione, 1559, siger Palladius at man allerede ved Chr. III's Kroning havde faaet Bugt med Valfarten til Bistrup og Klippinge...", men dette er ikke sandt: Bidstrup sogn blev først nedlagt ca. 1580 og lagt ind under Skt. Jørgensbjerg kirke.

I dag ligger på det område, som hedder vesthospitalet, Sct. Hans hospitals kirke, som er særegen ved at ligge på "1. sal". Ganske få andre kirker er i Danmark bygget på samme måde, f.eks. Elias kirken fra 1908 på Vestrebro torv, tegnet af arkitekt Martin Nyrup. Skt. Hans hospi-

tals kirke blev indviet i 1861, og i årene herefter havde Skt. Hans Hospital egen præst og egne Kirkebøger. I stue-etagen er der bibliotek, og i kælderens et museum, der bl.a. har en masse interessante englebilleder af langtidspatienten Karoline, som var indlagt i slutningen af 18-hundredetallet. Ingen kunne forhindre Karoline i at lave billeder, og da hun på et tidspunkt ikke måtte få farver, begyndte hun at lave billeder af papirstumper o.lign. Hun har også syet en "messehage!", som er udstillet i Kurhusalen. Kirken, biblioteket og museet har alle indgang i porten.

Bistrupvænge.

Birgittas bön - alla pilgrimers bön:

*Herre, visa mig din väg
och gör mig villig att vandra den*

Pax et bonum! Frid och allt gott!

Nordisk Økumenisk pilgrimsvandring til Vadstena juli 2004

Af Torsten Junge

Vi var en gruppe på ca. 40 danskere og 20 svenskere som i 2004 vandrede fra den 17. til den 30. juli fra Göteborg til Vadstena tværs over Väster Götland. Samtidig med os startede yderligere 3 grupper i Sverige: en fra Jönköping i syd, en fra Stockholm i øst og en fra Örebro i nord – alle med kurs mod Vadstena. Størstedelen af den danske gruppe havde derudover vandret fra Ålborgkanten til Frederikshavn, ca. 100 km, og derfra sejlet til Göteborg. Hvem som helst kunne tilslutte sig hele vandringen eller dele deraf.

Alle 4 grupper, ca. 200 mennesker, mødtes til sidst i den hellige Birgittas by Vadstena, hvor der er etableret et

pilgrimscentrum med præster og frivillige. Turen var arrangeret af den svenske kirke i Göteborg og Linköping stift, og der blev dækket bord for os hver dag hele turen. De lokale sogne med præst og frivillige stod for bespisning og indkvartering, andagter og indsigt i egnshistorie og legender. Vi overnattede i forsamlingshuse, kirker eller skoler, og mødte en enestående generøsitet og gæstfrihed - og en svensk kirke, der havde slået porten op for pilgrimsbevægelsen og med ansatte præster, der har udviklet en pilgrims-liturgi - og praksis.

Danskernes vandring

Vandringen gik over Skara og Skövde nordøst mod Vättern – ca 20 km om dagen i tolv dage. Med daglige bønner og nadvermese med temaer og refleksioner, samtale og tavshed, selvfordybelse og fællesskab mindede vandringen om en retræte i bevægelse. Med hårdt vejr de to første dage, temmelig lange dagsmarcher og en næsten oversvømmet svensk skov, nåede mange af os ud til grænserne for vor formåen fysisk og psykisk, men netop her kom hjælpen, vi blev hjulpet op og videre og kunne med psalmisten sige:

*Selv om jeg går i mørkets dal,
frygter jeg intet ondt,
for du er hos mig,
din stok og din stav er min trøst.*

Moderne Nordisk pilgrimspiktogram.

Og skoven åbnede op til søer med hvide og gule åkander, og solen brød frem og det var nadvermesse og frokost. Vi vandrede ud i det åbne land med marker, enge, kvæg og birkelunde og med nogle af Sveriges smukkeste byer og kirker. Og solen fik mere og mere magt, som vi nærmede os byen Hjo ved bredden af Vättern, Herfra sejlede vi tværs over Vättern til Vadstena.

Så meget ændredes under vandringsprocessen. Nogle var startet højt oppe med de kvikke bemærkninger og fod på det hele og hurtigt og forrest. De meldte sig sidst på turen som "bagstopper" og var blevet stille - havde fået kontakt med deres eftertænksomhed og måske smerte. De forknytte - overvældede af at

skulle være en del af så stor en gruppe - af etapernes længde og angsten for ikke at slå til fysisk og psykisk, fandt deres indre styrke og glæde gennem vandringens prøvelser og deres medvandreres omsorg og kærlighed.

Vi kom tættere på os selv, hinanden og Gud.

At vandre mod Den Hellige Birgitta - pilgrimsålet - Hende der i alt sit virke pegede på bønnen og sjælens åbenhed

som vejen til Gud, var ikke uvæsentligt. Hendes dybe medfølelse med de fattige og udstødte og den konkrete indsats hun gjorde for at lindre og mindske deres lidelse blev reflekteret i den ånd, der prægede gruppen.

Siddende om bord på den lille færge, der bragte os den sidste etape over søen, skrev vandringen sig ud i en henvendelse til Birgitta, måske ikke den historiske, men hende der var med os hele vejen indvævet i vor indre og ydre rejse. Ved den afsluttende pilgrimsfest var jeg så heldig at få lov til at dele Birgittabønnen med 200 andre pilgrimme. En fest med sang, dans og taler, der sammenfattede og afsluttede vandringen.

Efterfølgende evaluering

På det efterfølgende pilgrimsseminar i Pilgrimscentrum var vi en gruppe af præster og frivillige fra Norge, Sverige og Danmark, som havde medvirket i vandringen eller organiseringen af den.

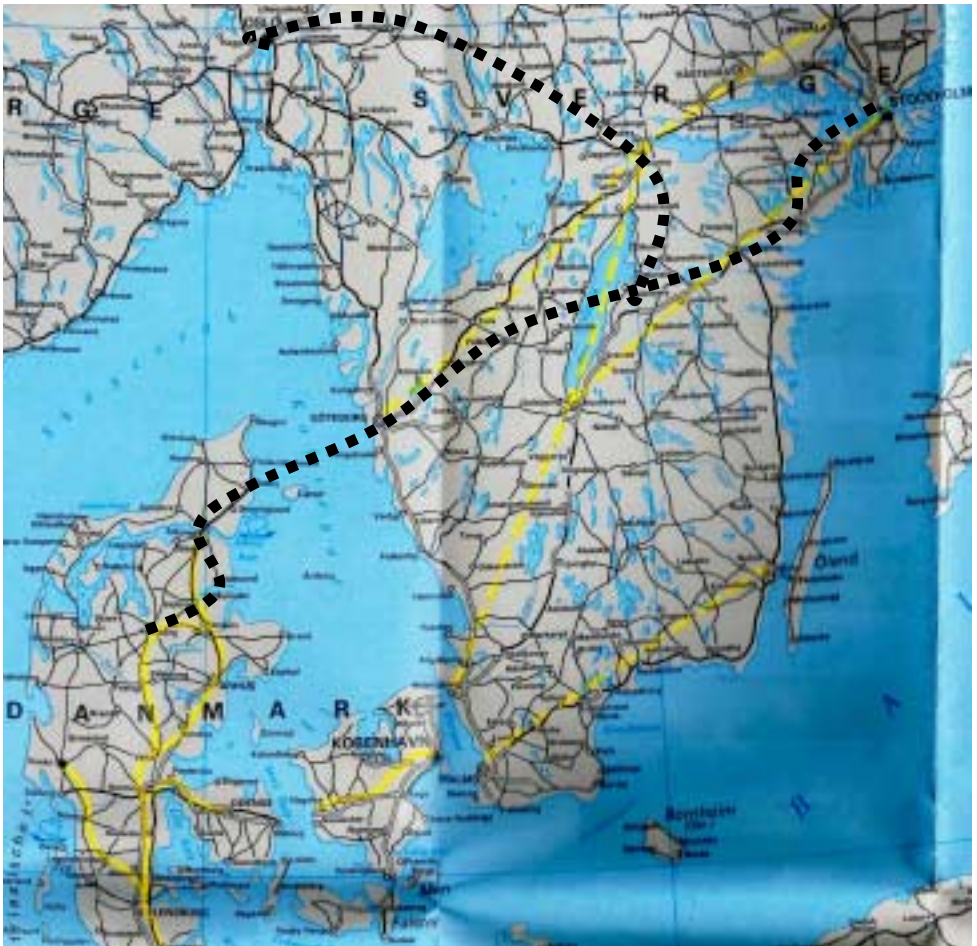
Vi arbejdede dels med resultater af den evaluering af vandringen, som alle medvirkende pilgrimme gruppevis havde deltaget i på den sidste dag, dels arbejdede vi med en vision om det fortsatte nordiske samarbejde om pilgrimsvandring.

At referere de mange visioner og ideer, som fremkom på mødet vil føre for vidt her, men jeg vil dog nævne hærvejsprojektet, som Andreas Blinkenberg fremlagde. Det går i korthed ud på at skabe overnatningsmuligheder langs Hærvejen i bevaringsværdige bygninger efter Caminoens refugiemodel. I skrivende stund er projektet blevet godkendt og støttes økonomisk af Realdaniafondet – og kan forhåbentligt realiseres i løbet af få år!!!

Der var også forslag om et fællesnordisk tidsskrift eller website, der kunne samle links fra hele norden. Med de positive tilkendegivelser fra deltagerne i Vadstenavandringen 2004 var alle enige i at satse på en vandring til Nidaros i år 2007 efter samme koncept som i år.

Pax et Bonum
Torsten Junge

Ultreia – hvad betyder det

En af foreningens medlemmer har fundet en forklaring på ”Ultreia” ved at slå op i den spanske encyklopædi.

Af William Arentved

To meget anvendte ord på camino de Santiago er ULTREYA og SUSEYA. Det første ord, ULTREYA – ifølge andre ”Ultreia” – kommer fra en fransk sang, som i forvansket form endte med at være et symbol for pilgrimmene. Den spanske encyklopædi Espasa *) oplyser dog kun:

Ultreja, hymne fra en fjern fortid, som pilgrimmene istemte ved apostlen Jakobs grav. Teksten til nævnte hymne, som findes skrevet i åndelige symboler, lyder således:

*Herru Sanctiagu
Grot Sanctiagu
Eultreja, euseja
Deus, adjuva nos.***

Hymnen kan oversættes således:

*Herre Santiago
Store Santiago
Fremad, opad
Gud, hjælp os.*

”Ultreia” er et ord af latinsk oprindelse, der første gang dukker op i Codex Calixtinus. Aymeric Picaud skrev, at det

blev udtalt af pilgrimmene, der ankom til katedralen i Santiago, for at vise deres glæde over at være nået til målet for deres pilgrimsrejse.

Ultreia

Etymologisk kommer ordet Ultraia (eller tillige eultreja) af Ultra-joia, som betyder ”hinsides jublen”. Det er ikke kun en måde at udtrykke glæden ved at være ankommet til katedralen i Santiago, men også noget som ”fremad” i søgen efter at virkeliggøre et formål, et mål, som vi vil nå, hvis vi har troen. Selv over for vanskeligheder bør vi ikke give op. Vi bør anerkende vore begrænsninger, således at vore muligheder bliver ubegrænsede; der er et ord, der siger ”mod det fjerne går man langsomt.” Ikke desto mindre må vi være tilstrækkeligt ydmyge til at indse, at vi aldrig vil nå det perfekte; vi må til stadighed bevæge os fremad vel vidende, at hvor fuldkomne vi end bliver, vil vi altid kunne nå højere.

Suseya

Det andet ord ”suseya” – ”opad” har betydningen at søge efter det mål, som ethvert menneske bør forfølge, den åndelige udvikling; det er den sande, måske eneste menneskelige realisering, som mennesket kan nå ud over forvandlingen til den anden dimension efter døden.

Kombinationen Ultraia og Suseya

Kombinationen af disse to høje mål skaber forudsætningen for en vellykket Santiagovandring, det bliver til et sandt mantra og får os til at føle at vi, efterhånden som vi skrider frem og nærmer

os Santiago – ”fremad”, føler os mere og mere ophøjede i ånden og nærmere det hellige tempel, nærmere det eksemplariske budskab fra Kristus og hans ihærdigste forkæmper og apostel Santiago: ”opad”.

*) *Enciclopedia Universal Ilustrada, Espasa-Calpe, S.A., Madrid, bind 65*

**) *Encyclopædien tilføjer her: ”Ordet Ulreja eller Eulreja betyder fremad (adelante.)*

Oversat fra portugisisk af William Arentved med hjælp fra lektor Thora Vinther, Romansk Institut, Københavns Universitet.

William, arentved@mail.tele.

Ultreia – hvordan bruges det

Mon denne pilgrimshilsen er et gammelt kristent mantra?

Af Bent Jul

Ultreia, som det staves på fransk, er en gammel hilsen, som blev brugt og stadig bruges blandt pilgrimmene på vej til Santiago. Det er en hilsen, men også en tilskyndelse til at komme ”fremad”, fremad til det ultimative, nemlig til Sankt Jakobs grav, som ligger 2 – 3 dagsetaper fra verdens ende, Kap Fines-terre.

På min tur ned gennem Europa stødte

jeg på ordet. Også jeg undrede mig over det. Hvad var det for et ord, som har formålet at leve aktivt fra middelalderen og frem til vores tid. Der er smæk i det ord – lidt ligesom fyndordet, ”Avanti”, som italienske soldater i anden verdenskrig brugte under angreb.

Der er noget mystik med det ord. En dag tog jeg ordet ind som et lyd billede. Under vandringen gentog jeg det som en bøn i takt med vandringsrytmen og vejstrækningen. Min sinds stemning forandredes. Det var et dejligt ord.

Jeg opdagede, at det bedst ”siges” med de to første stavelser, ”Ul-tre”, på indåndingen, altså når kroppen og energien spænds op. De to næste stavelse, ”i –a” med lange lyde, brugte jeg i afspændingen på udåndingen, som et udtryk for hengivelse.

Ul-tre-ï-a blev en kær bøn, når vejen følte lang, hvilket den såmænd gjorde hver eftermiddag på de sidste 5 km. Når jeg gennem denne bøn henvendte mig til Gud, fortonede alle problemer sig.

Jeg føler mig overbevist om, at ”Ultreia” er et gammelt kristent mantra på lige fod med andre kristne mantraer, fx ”Jesu Krist” og ”Kyrie Elision”.

Aktivitetskalender 2005

10. marts kl. 19.30	Foredrag af Martin Fog-Nielsen på ”Hospitalet” ved Faaborg Kirke, Faaborg ”På pilgrimsvandring fra Le Puy-en-Velay til Santiago de Compostela”
12. marts	Annette Foged Schultz, Esbjerg Kirkehøjskole, ”Pilgrimsvandring: En bevægelse mod nyt liv”, 12.15-14.00
6. april	Annette Foged Schultz, Nyborg strand, ”Pilgrimsvandring: En bevægelse mod nyt liv”, 19.00-21.00
12. april kl. 14.00	Foredrag med lysbilleder v/Eva Andersen ”På vandring til Santiago de Compostela” Hyltebjerg Kirke, Ålekistevej 76, 2720 Vanløse
21.april	Annette Foged Schultz, Præstehøjskolen i Løgumkloster. Pilgrimsvandring som forløsende proces.
14. 15. & 16. maj	Pinsevandring på Fyn. På www.santiagopilgrimme.dk vil ”vores” rute fra Nyborg blive nærmere omtalt. Se mere på www.pilgrimsvandring.com .
4. juni	Foreningens Pilgrimstur til Lolland-Falster Nærmere oplysninger fås andet sted i bladet. Se også på foreningens hjemmeside.
10. – 16. juli	Hærvejsvandring fra Slesvig til Viborg Pris 1.895,00, tilmelding ved indbetaling af min. kr. 300 inden 1. juni på girokonto nr. 517 9505. Oplysninger på www.fodslaw.dk Vandreforeningen Fodslaw, Postboks 268, Viborg, tlf.. 86 61 35 88
17 juni	Annette Foged Schultz, Diakonhøjskolen i Århus, Vandringen i bibelsk/teologisk belysning.

Emner, egne foredrag eller lignende, til aktivitetskalenderen indsendes til: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Pilgrimmen

er udgivet af:

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

Pilgrimmen
c/o Bent Jul
Markmandsgade 8, 4.tv
2300 København S

Tlf.: 32548816

Email:

redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Pilgrimmens redaktion

Bent Jul, ansvarshavende,
tlf.: 32548816, bent.jul@privat.dk

Eva Andersen, tlf.: 38280804,
eva-andersen@voldparken.dk

Gyrithe Schmidt Madsen,
tlf.: 32973230,
gyrithe49@jubiimail.dk

Foreningens adresse

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

Frederiksvej 9
4180 Sorø

Tlf.: 57821373

Fax: 57833765

Email: *info@santiagopilgrimme.dk*

Bestyrelsen

Henrik Tarp, formand,
tlf.: 57821373

Nils Hartmann, næstformand,
tlf.: 55700060

Annette Foged Schutlz
tlf.: 62271115

Astrid Clausen,
tlf.: 57834818

Benny Hansen, kasserer,
tlf.: 56631317

Bent Jul, redaktør,
tlf.: 32548816

Vivi Tarp, sekretær,
tlf.: 57821373

Copy right:

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Det er Redaktionens politik at artikler, der ikke er honoreret, tilhører de enkelte forfattere.

Byen Rocamadour med den Sorte Madonna ligger oppe ad en klippeside på den anden side af en flod. Det er en af de helligste byer i Frankrig. Den har været kultsted i mere end 2000 år.

Ved den Sorte Madonna i Rocamadour sidder denne klokke i loftet. Den ringer når en sømand i havsnød beder til Jomfru Maria. Maria er jo sømændenes særlige skytshelgen. Mirakler hører også Rocamadour til.

Rocamadour: Rolands sværd, Dyrendal, sidder indbanket højt oppe i klippen over kapellet med den Sorte Madonna. Roland, beskyttede Karl den Store, Charlemagne, da han i slutningen af 700-tallet kæmpede for at etablere pilgrimsvejen. Franske pilgrimme fra Paris tog ofte omkring Rocamadour på vej til Santiago de Compostela. Og det ere ganske vist!

